KOULUTUS JA TUTKIMUS VUOSINA 2011-2016

Kehittämissuunnitelma

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta annetun asetuksen (987/1998) mukaan valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi suunnitelman opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämisestä hyväksymisvuotta ja sitä seuraavaa viittä kalenterivuotta varten.

Valtioneuvosto on 15.12.2011 hyväksynyt seuraavan kehittämissuunnitelman vuosille 2011–2016. Kehittämissuunnitelma perustuu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa asetettuihin koulutus- ja tiedepoliittisiin tavoitteisiin.

Kehittämisen erityisenä painopisteenä ovat köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen, julkisen talouden vakauttaminen sekä kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Kehittämissuunnitelmaa toteutetaan hallituksen kehyspäätöksen puitteissa. Kehittämissuunnitelman toteutumista arvioidaan vuonna 2015.

Helsingissä 15 päivänä joulukuuta 2011

Opetusministeri Jukka Gustafsson

Sisältö

Lähtökohdat **5**

Väestön koulutustaso ja osaaminen **5**
Väestön koulutustasoa nostetaan 5
Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelma 7
Kuntauudistus tukee koulutuspalvelujen tasa-arvoista saatavuutta 8
Osaavan työvoiman saatavuus turvataan 9
Koulutustarjontaa suunnataan työelämän tarpeiden mukaisesti 10
Elinikäistä oppimista ja ohjausta edistetään 12
Maahanmuuttajien koulutukseen osallistumista edistetään 12
Koulutuksen ja työelämän yhteyksiä vahvistetaan 13
Tavoitteena aktiivinen kansalaisuus 14
Kansalliskielistrategia ja kielivarannon laajentaminen 15
Koulutuksen tietoyhteiskuntakehitys 15
Opiskeluhuoltoa laajennetaan 15
Taiteen perusopetuksen saatavuutta parannetaan 16

Varhaiskasvatus **16**
Varhaiskasvatuksen hallinnon siirto toteutuu 16
Säädetään varhaiskasvatuslaki 17
Esiopetusta koko ikäluokalle 17

Perusopetus **17**
Toimintaympäristön haasteet huomioidaan 18
Tavoitteet, tuntijako ja opetussuunnitelmat uudistetaan 18
Ryhmäkokoja pienennetään 19
Laatukriteerit tukemaan koulujen toimintaa 19
Turvallinen koulupäivä 19
Perusopetuksen tehostetun ja erityisen tuen toimeenpanoa tuetaan 20
Oppilaiden emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehittämistä tuetaan 20
Sairaalaopetusta ja huostaan otettujen lasten opetusta parannetaan 21
Kansainvälistyminen vahvuutena 21

Toisen asteen koulutus **21**
Koulutustakuu osana yhteiskuntatakuuta 21
Palvelukykyä kehitetään 22
Joustavat opintopolut 23

Lukiokoulutus **24**
Lukion rahoitusperusteet uudistetaan 24
Lukion tavoitteet, tuntijako ja opetussuunnitelmat uudistetaan 25
Ylioppilastutkinnon kehittäminen 25

Ammatillinen koulutus **26**
Keskeyttämistä vähennetään 26
Ammatillista tutkintojärjestelmää kehitetään 26
Ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa vahvistetaan 27
Rahoituksen kannustavuutta lisätään ja ohjausta yhtenäistetään 27
Kansainvälistymistä edistetään 27

Korkeakoulut ja tutkimus **28**
Rakenteellista kehittämistä vauhditetaan ja ammattikorkeakouluja uudistetaan 28
Laadukkaasta koulutuksesta nopeammin työelämään 30
Laadukkaalla tutkimuksella ja innovaatiotoiminnalla kilpailukykyä ja vaikuttavuutta 31
Tutkijakunnan osaamistason vahvistaminen sekä tutkijankoulutuksen ja tutkijanuran edistäminen 32
Tutkimusinfrastruktuurien vahvistaminen 33

Julkisten tietoaineistojen saatavuus sekä kansallinen digitaalinen kirjasto 33
Vahva kansainvälistyminen laadun turvaajana 34

Aikuiskoulutus 35
Aikuiskoulutuksen tavoitteet korkealla 35
Aikuisten koulutusmahdollisuuksia parannetaan 36
Näyttötutkintojärjestelmää vahvistetaan 37
Korkeakoulujen aikuiskoulutuksella laajennetaan ja päivitetään osaamista 37
Vapaan sivistystyön oppilaitosverkon kehittymistä tuetaan 38

Koulutuksen arviointi ja ennakointi 39
Perustetaan Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 39
Määrällistä ja laadullista ennakointia yhteensovitetaan 39

Opettajat ja muu henkilöstö 40

Opintotuki 41
Opintotuen taso 42
Toisen asteen opinnot ja opintotuki 42
Korkea-asteen opinnot ja opintotuki 43
Ulkomaisiin opintoihin myönnettävä opintotuki 44
Opintotuen muutoksenhaku 45
Koulumatkatuki 45

LIITE 1. Koulutustarjonnan tavoitteet vuodelle 2016 47

LIITE 2. Koulutustarjonnan tavoitteet ruotsinkielisessä koulutuksessa vuodelle 2016 55

Lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on, että Suomi sijoittuu tuolloin OECD-maiden kärkijoukkoon keskeisissä nuorten ja aikuisten osaamisvertailuissa, koulupudokkaiden vähyydessä sekä nuorten ja työikäisten korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden väestöosuudessa. Sukupuolten välisiä eroja osaamistuloksissa, koulutukseen osallistumisessa ja koulutuksen suorittamisessa kavennetaan ja koulutuksen periytyvyyttä vähennetään.

Koulutuksellinen tasa-arvo muodostaa perustan suomalaiselle hyvinvoinnille. Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että jo varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa pystytään varmistamaan hyvät oppimisen edellytykset kaikille sekä tukemaan monipuolisin toimin eri syistä tukea tarvitsevia ja syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja nuoria. Koulutuksellisia eroja tulee vähentää ja koulutuksen periytyvyyttä tulee ehkäistä myös kaikessa perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Aliedustettujen ryhmien koulutukseen osallistuminen edellyttää erityisiä tukitoimia.

Hallitusohjelman mukaan vakaa ja terveellä pohjalla oleva julkinen talous takaa kestävän hyvinvoinnin. Julkisen talouden kestävyyden kannalta on välttämätöntä, että mahdollisimman moni työikäinen on työssä ja valtion velkaantuminen käännetään laskuun. Koulutus- ja tutkimuspolitiikan keinoina julkisen talouden vakauttamisessa ovat erityisesti työurien pidentämiseen liittyvät toimet ja koulutusjärjestelmän rakenteiden ja tehokkuuden parantamiseen tähtäävät toimet sekä koulutustarjonnan suuntaaminen. Taloudellisen kasvun edellytysten parantamiseksi kohdennetaan lisäinvestointeja tutkimusinfrastruktuureihin.

Hallituksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa suomalaisen osaamisen kilpailukykyä. Työikäisen väestön vähetessä ja nuorisoikäluokkien pienetessä haasteena on turvata korkea osaamistaso ja työvoiman riittävyys aloittain ja alueittain. Koulutuksen sisältöjä ajantasaistetaan ja oppilaitosten ja korkeakoulujen toiminnan laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta parannetaan. Ikäluokkien pieneneminen mahdollistaa koulutusmäärien hallitun vähentämisen. Tutkimuksen tasoa nostetaan ja tutkimusedellytykset turvataan.

Koulutuspolitiikka rakentuu elinikäisen oppimisen periaatteelle. Oppimisvalmiudet kehittyvät jo hyvin varhaisessa vaiheessa esi- ja perusopetuksessa, joihin panostamalla ehkäistään myöhempää syrjäytymiskehitystä. Alati muuttuvassa yhteiskunnassa oppimisvalmiuksien hyvä kehittyminen on ensiarvoisen tärkeää.

Elinikäisen oppimisen politiikkaan kuuluu, että siirtymät asteelta toiselle ja koulutuksesta työelämään ovat mahdollisimman joustavia. Oppiminen ei pääty nuorena hankittuun tutkintoon, vaan jatkuu koko aikuisiän. Kaikessa koulutuksessa kiinnitetään huomiota opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen siten, että aikaisemmassa koulutuksessa ja muualla opittu voidaan mahdollisimman täysimääräisesti hyväksyä osaksi opintoja. Kaikki tasot kattavalla aikuiskoulutusjärjestelmällä luodaan edellytyksiä vastata muuttuvan työelämän osaamisvaatimuksiin ja tarjotaan laadukkaita sivistyspalveluita esimerkiksi vapaan sivistystyön piirissä.

Väestön koulutustaso ja osaaminen

Väestön koulutustasoa nostetaan

Hallituksen tavoitteena on nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoteen 2020 mennessä. Vaikka suomalaisia tavallisesti pidetään hyvin koulutettuna kansakuntana, ei käsitys kaikilta osin pidä paikkaansa. Tällä hetkellä nuorista aikuisista runsaalla kolmannekselle on korkeakoulututkinto ja noin 85 prosentilla jokin perusasteen jälkeinen tutkinto.

Suomessa toteutettiin 1990-luvulla uudistus, jossa luotiin ammattikorkeakoulujärjestelmä ja silloinen opistoaste vähitellen poistui koulutusrakenteesta. Mikäli suomalaisten koulutustasoa tarkastellaan ottamalla mukaan koko kansainvälisen luokituksen korkea-asteen koulutus, näyttää koulutustaso kansainvälisessä vertailussa jopa laskevan, mikä johtuu juuri opistoasteen suuresta osuudesta yli 35-vuotiaiden aikuisten

koulutustasossa. Vuonna 2009 suomalaiset 25–64-vuotiaat olivat koulutustasolla mitattuna OECD-maiden sijalla 7 (ISCED A ja B) ja 25–34-vuotiaista vasta sijalla 18. Nuoret aikuiset olivat vuonna 1991 OECD-maiden kärjessä korkea-asteen tutkinnon suorittaneissa[1]. Vuonna 2001 olimme sijalla 6 ja vuonna 2009 sijalla 18. OECD laskee myös vuosittaista koulutustason keskimääräistä kasvuprosenttia korkeakoulutuksessa. Kaudella 1999–2009 työikäisen suomalaisen korkeakoulutetun väestön kasvuprosentti on ollut keskimäärin 1,8 prosenttia vuodessa. Tällä osuudella Suomi on OECD-maiden 25 eli suurimmassa osassa vertailumaita koulutustason nousu on nopeampaan kuin Suomessa.

Korkea-asteen tutkinnon[2] suorittaneet eri ikäluokissa ja sijaluku OECD-vertailussa, 2009

	Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita, %	*Sijaluku OECD-vertailussa*	*Maailman kärki*
25–34-vuotiaat	39	18	63 (Korea)
25–64-vuotiaat	37	7	50 (Kanada)

Suomi on osana EU:n kasvustrategiaa (EU 2020 -strategia) sitoutunut kehittämään keskeisiä yhteiskunnan ja talouden osa-alueitaan siten, että suomalainen ja eurooppalainen kilpailukyky vahvistuu, kansalaisten hyvinvointi parantuu ja julkisen talouden kestävyys voidaan turvata. Strategiassa koulutus- ja tiedepolitiikalla on keskeinen asema ja Suomi on kansallisessa ohjelmaluonnoksessa sitoutunut mm. nuorten koulutustason parantamiseen ja varhain koulutuksen päättäneiden osuuden vähentämiseen. Suomi on osana strategiaa asettanut konkreettisiksi tavoitteikseen mm. sen, että vähintään 42 prosenttia 30–34-vuotiaista on suorittanut korkeakoulututkinnon. Hallitusohjelmassa linjataan, että vuoteen 2020 mennessä 20–24-vuotiaista yli 90 prosentilla on perusasteen jälkeinen tutkinto.

1. *Väestön koulutustasoa koskevat tavoitteet: Myöhemmin esitetyillä koulutustarjonnan tavoitteilla ja muilla koulutustason nousuun vaikuttavilla toimenpiteillä arvioidaan päädyttävän seuraaviin suhteellisiin osuuksiin.*

Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus

	2009	*2020*
25–64-vuotiaat	79,5	88
30-vuotiaat	85,7	94

Ammatillisen tai korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus

	2009	*2020*
25–64-vuotiaat	73,9	84
30-vuotiaat	76	88

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus

	2009	*2020*
25–64-vuotiaat	22,3	30
30-vuotiaat	39,2	42

Tutkijakoulutuksen suorittaneiden osuus

	2009	*2020*
25–64-vuotiaat	1	1,5
30-vuotiaat	0,6	1,1

[1] Niiden maiden osalta, joista tieto on saatavissa. Korkea-aste sisältää opistoasteen, ammattikorkeakoulut ja yliopistot.
[2] Korkea-aste sisältää opistoasteen, ammattikorkeakoulut ja yliopistot.

Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelma

Mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu koulutuksessa kun kaikilla on taustastaan riippumatta mahdollisuus hakeutua koulutukseen eikä tausta ennusta koulutukseen osallistumista tai oppimistuloksia.

Koulutuksellinen eriytyminen alkaa varhaisessa vaiheessa. Jo perusasteella on havaittavissa yhteys oppilaan taustan ja oppimistulosten välillä. Useissa kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että ylimpiin sosioekonomisiin luokkiin kuuluvien perheiden nuoret saavuttavat parempia oppimistuloksia kuin alempien sosioekonomisen luokkien nuoret. Sukupuolten väliset erot oppimistuloksissa ja koulutukseen osallistumisessa ovat kansainvälisestikin suuret. Pisa-tutkimuksen perusteella on syytä kiinnittää erityistä huomio poikien lukutaidon parantamiseen.

Vaikka Suomessa on kiinnitetty runsaasti huomiota siihen, että kaikki nuoret suorittaisivat toisen asteen tutkinnon, jää edelleen suuri osa nuorista pelkän perusasteen varaan. Nykyisin 25-vuotiaista noin 17 prosentilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa; 30-vuotiaista vastaavassa tilanteessa on runsaat 14 prosenttia. Tutkinnon suorittaminen eriytyy myös sukupuolen mukaan: 30-vuotiaista naisista 90 prosenttia on suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon kun miehistä vastaava osuus on 82 prosenttia.

Tasa-arvoisia mahdollisuuksia hakeutua korkeakoulutukseen on pitkään edistetty laajalla korkeakoulutustarjonnalla, tutkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuudella, opintotuella ja korkeakoulujen sijoittumisella eri puolelle maata. Myös tietotekniikalla ja sitä hyödyntävillä opetusmenetelmillä on voitu ja voidaan kasvavassa määrin vaikuttaa erityisesti alueellisen tasa-arvon toteutumiseen kaikilla koulutusasteilla. Näistä toimenpiteistä huolimatta sosiaalinen tausta vaikuttaa tutkimusten mukaan yhä korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja eri opintoaloille valikoitumiseen. Korkeakoulututkinnon suorittaminen eriytyy myös sukupuolittain: naisista korkeakoulututkinnon suorittanut 48 prosenttia kun vastaava osuus miehillä on 31 prosenttia. Samoin osa koulutusaloista on voimakkaasti eriytynyt sukupuolen mukaan.

Hallitus käynnistää laajapohjaiset toimet, joilla sukupuolten välisiä eroja osaamistuloksissa, koulutukseen osallistumisessa ja koulutuksen suorittamisessa kavennetaan ja sosioekonomisen taustan vaikutusta koulutukseen osallistumisessa vähennetään.

2. *Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman. Tavoitteena on vähentää merkittävästi sukupuolten välisiä osaamis- ja koulutuseroja sekä vähentää sosioekonomisen taustan vaikutusta koulutukseen osallistumiseen ja parantamalla heikommassa asemassa olevien ryhmien asemaa. Ohjelma vahvistaa jokaisen yksilön mahdollisuutta oppimiseen sekä luovuuden, osaamisen ja erilaisten lahjakkuuksien kehittämiseen sekä torjuu koulutuksen sukupuolista segregaatiota ja edistää sukupuolisensitiivisyyttä koulutuksessa. Toimenpideohjelman tueksi käynnistetään tutkimushanke. Valtioneuvosto hyväksyy koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman vuoden 2012 loppuun mennessä.*

3. *Koulutuksen eriarvoisuuden vähentämistä koskevat tavoitteet*

Varhaiskasvatus

- Puolitetaan koulujen ja alueiden väliset erot, sukupuolen vaikutus sekä sosiaalisen ja etnisen taustan tilastollinen selitysosuus varhaiskasvatukseen osallistumiselle vuoteen 2020 mennessä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on poistaa erot kokonaan.

Peruskoulu

- Puolitetaan koulujen ja alueiden väliset erot, sukupuolten osaamistasoero sekä sosiaalisen ja etnisen taustan selitysosuus perusopetuksen oppimistuloksista vuoteen 2020 mennessä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on poistaa erot kokonaan.
- Koulujen välisten erojen ja sosiaalisen taustan selitysosuuden tulee olla kaikilla Pisa-tutkimuksen osa-alueilla vertailun pienimpien joukossa.

Toinen aste

- Puolitetaan sukupuolten ja alueiden väliset erot sekä sosiaalisen ja etnisen taustan vaikutus koulutuksen keskeyttämisessä perusasteen jälkeen sekä lukio- ja ammatilliseen koulutukseen osallistumisessa vuoteen 2020 mennessä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on poistaa erot kokonaan.

Korkeakoulutus

- Puolitetaan sukupuolten ja alueiden väliset erot sekä sosiaalisen ja etnisen taustan selitysosuus korkea-asteen koulutukseen osallistumisessa vuoteen 2020 mennessä. Vähennetään sukupuolten välistä eroa korkea-asteen tutkinnon suorittaneissa nuorissa ikäluokissa vuoteen 2020 mennessä ja puolitetaan se vuoteen 2025 mennessä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on poistaa erot kokonaan.
- Sukupuolen sekä sosiaalisen ja etnisen taustan vaikutuksen korkea-asteen koulutukseen osallistumiseen sekä koulutuksen suorittamiseen tulee kuulua OECD-maiden pienimpiin.

Aikuiskoulutus

- Sosiaalisen aseman ja koulutustaustan vaikutus aikuiskoulutukseen osallistumiseen puolitetaan vuoteen 2020 mennessä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on poistaa erot kokonaan.

4. *Koulutuksen lainsäädännön, hallinnon ja rahoituksen muutoksista tehdään aina tasa-arvovaikutusten arviointi, jossa arvioidaan muutoksen vaikutus mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumiseen, sukupuolten tasa-arvoon ja koulutuksen periytymiseen.*

5. *Selvitetään millä tavalla ja aikataululla oppimateriaalimaksut toisen asteen koulutuksessa voidaan poistaa.*

Kuntauudistus tukee koulutuspalvelujen tasa-arvoista saatavuutta

Hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen. Hallituksen kuntapolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut asiakaslähtöisesti koko maassa, luoda edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiselle sekä vahvistaa kunnallista itsehallintoa ja paikallista demokratiaa.

Hallitusohjelmassa linjataan edelleen, että Suomen koulutus- ja kulttuuripolitiikan tarkoituksena on taata kaikille, syntyperän, taustan ja varallisuuden rajoittamatta, yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet sivistykseen, laadukkaaseen maksuttomaan koulutukseen sekä täysvaltaisen kansalaisuuden edellytykset. Edelleen todetaan, että koulujen eriytyminen estetään.

Kuntauudistuksen tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Vahva peruskunta muodostuu luonnollisista työssäkäyntialueista ja on riittävän suuri pystyäkseen itsenäisesti vastaamaan peruspalveluista vaativaa erikoissairaanhoitoa ja vastaavasti vaativia sosiaalihuollon palveluja lukuun ottamatta. Kuntauudistuksen jälkeen kunnilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet vastata koulutuspalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä.

Hallitusohjelman mukaisesti valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta, jolloin järjestelmää yksinkertaistetaan, selkiytetään ja sen kannustavuutta parannetaan. uudistaminen on tarkoitus käynnistää vuonna 2012. Osana valtionosuusjärjestelmän uudistamista selvitetään perusopetuksen valtionosuuden perusteet tavoitteena tasa-arvoisen ja tasalaatuisen perusopetuksen saatavuuden varmistaminen. myös jatkossa. Uudistuksen tavoitteena on, että perusopetuksen rahoitus jatkossa perustuisi nykyistä enemmän perusopetuksen toimintaympäristöä kuvaaviin indikaattoreihin, esimerkiksi kunnan maahanmuuttajien väestöosuuteen, aikuisväestön koulutustasoon sekä työttömyysasteeseen.

6. *Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevat uudistukset sovitetaan valtionosuusuudistuksen aikatauluun.*

7. *Koulutuspalvelujen tuottavuuden parantamista tuetaan. Koulutuspalvelujen tuottavuustavoitelaskennassa huomioidaan tuottavuuskehityksen rinnalla kustannuskehitys ja ns. kehysindikaattorit, jotka kuvaavat palvelujen laadun ja vaikuttavuuden kehitystä.*

Osaavan työvoiman saatavuus turvataan

Tulevia vuosia luonnehtivat väestön demografisesta muutoksesta sekä työvoiman osaamisvaatimusten ja elinkeino- ja ammattirakenteiden muutoksista aiheutuvat osaavan työvoiman saatavuusongelmat sekä haasteet kansantalouden kestävyydessä. Yhteiskunnalle saatavuushaasteet tulevat olemaan ongelma ainakin kahdessa mielessä. Ensinnä yritysten ja julkisyhteisöjen pula työvoimasta hankaloittaa etenkin kasvuyritysten toimintamahdollisuuksia ja vaikeuttaa kansalaisten hyvinvointipalvelujen saatavuutta.

Suomi on jo pitkään perustanut kansainvälisen kilpailukykynsä korkeaan osaamiseen – sekä korkeakoulutukseen että vahvaan ammatilliseen osaamiseen – ja sitä kautta tuotettavaan innovaatiokykyyn ja innovaatioiden nopeisiin tuotantosovelluksiin. Osaavan työvoiman saatavuusongelmista voi kehittyä pullonkaula osaamisvetoiselle kilpailustrategialle. Yhtenä uhkakuvana onkin esitetty, että työvoiman saatavuusongelmista kärsivät yritykset ulkoistavat jatkossa enemmän myös suunnittelutoimintaansa ulkomaille.

Saatavuusongelmiin liittyy myös kysymys laajojen hyvinvointipalveluiden järjestämisen edellytyksistä. Vaikka sosiaali- ja terveysala kykenisi kasvattamaan tuottavuuttaan ja kehittämään uusia, vähemmän työvoimavaltaisia hoitomenetelmiä, kasvaa alan tarvitseman työvoiman määrä jatkossa selvästi. Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen arvion mukaan terveydenhoitoon ja sosiaalipalveluihin sidotun työvoiman määrä on vuonna 2025 noin 1,24-kertainen vuoden 2005 tasoon verrattuna. Työllisten määrällä mitattuna ala olisi selvästi suurempi kuin teollisuus. Näin siitä huolimatta, että skenaarioon on hyvinvointipalveluihin laskettu kunnianhimoinen tuottavuuden kasvutavoite. Opetushallituksen ennakointitulosten mukaan kaudella 2008–2025 sosiaali- ja terveysalan työhön tarvitaan miltei 80 000 uutta henkilöä.

Toiseksi demografinen kehitys heikentää huoltosuhdetta merkittävästi. Väestöllisellä huoltosuhteella tarkoitetaan alle 15- ja yli 64-vuotiaiden suhdetta työikäiseen väestöön. Vuonna 2010 jokaista sataa työikäistä kohden oli 51,6 työelämän ulkopuolella olevaa. Vuonna 2020 kyseinen suhdeluku on noin miltei 70 ja vuonna 2030 jo selvästi yli 70. Huoltosuhteen epäedullinen kehittyminen on kansantalouden tasapainon kannalta ongelmallista.

Osaavan työvoiman saatavuutta voidaan parantaa ja huoltosuhteen epäedullista kehittymistä kompensoida koulutusjärjestelmän toimintaa tehostamalla ja koulutustarjontaa suuntaamalla. Koulutuspolitiikan osalta tämä tarkoittaa

- koulutukseen käytettävän kokonaisajan ja keskimääräisen tutkinnon suorittamisiän laskemista tutkinnon suorittamiseen käytettävää aikaa lyhentämällä, nivelvaiheita lyhentämällä, tarpeetonta päällekkäiskoulutusta vähentämällä ja aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista tehostamalla,
- koulutuksen läpäisyn parantamista sekä
- koulutustarjonnan ja työvoiman kysynnän kohtaannon parantamista.

Suomalaiset nuoret ja nuoret aikuiset ovat aktiivisia opiskelijoita. Suomalaisista 20–29-vuotiaista 43 prosenttia ja 30–34-vuotiaista 15 prosenttia on opiskelemassa. Molempien ryhmien osalta osuudet ovat selvästi OECD maiden korkeimmat. Se kertoo suomalaisten laajasta halusta kouluttautua pitkälle ja suomalaisen aikuiskoulutusjärjestelmän vahvuudesta. Toisaalta se kertoo myös koulutusjärjestelmän

tehottomuudesta. Koulutuksen kokonaispituuteen vaikuttavat nivelvaiheiden sujuvuus ja opintoihin käytetty kokonaisaika. Näihin suomalaisilla näyttää kuluvan pidempään kuin muilla.

Keskimääräisen tutkinnon suorittamisiän laskeminen tuo nuoria työmarkkinoille nykyistä nopeammin ja osaltaan pidentää työuria. Tällä hetkellä ammattikorkeakouluista (nuorten koulutus) valmistuneiden mediaani-ikä on 25,1 ja ylemmän korkeakoulututkinnon valmistuneiden mediaani-ikä 27,3 vuotta.

8. *Tavoitteeksi asetetaan, että työurien pidentämiseksi ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksesta valmistuneiden mediaani-ikä laskee 24,1 vuoteen ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden mediaani-ikä 26,3 vuoteen.*

Välittömästi perusasteen jälkeen tutkintoon johtavassa koulutuksessa aloitti 91,4 prosenttia nuorista vuonna 2009. Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi osa nuorista jatkaa perusopetuksen lisäopetuksessa, ammatilliseen koulutukseen valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa tai muussa tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa. Sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen että työvoiman saatavuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaikki nuoret osallistuvat perusasteen jälkeiseen koulutukseen ja mahdollisimman moni heistä aloittaisi tutkintoon johtavassa koulutuksessa heti perusopetuksen päätettyään.

9. *Tavoitteeksi asetetaan, että 95 prosenttia perusasteen päättävistä jatkaa opintojaan välittömästi tutkintoon johtavassa koulutuksessa, ja että kaikki nuoret aloittavat perusasteen jälkeiset opinnot. Toisen asteen opiskelijavalinnat uudistetaan tukemaan tätä tavoitetta.*

Tulevilla työmarkkinoilla tarvitaan yleissivistyksen ohella ammatillisia valmiuksia, jotka on hankittu ammatillisessa koulutuksessa tai korkeakouluissa. Tällä hetkellä ylioppilastutkinnon suorittaneista samana vuonna tutkintoon johtavassa koulutuksessa jatkaa opintojaan vain 40,4 prosenttia nuorista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että suuri osa ylioppilaista jää odottamaan jatkokoulutuspaikkaansa vuoden päästä järjestettävään hakuun. Osa ylioppilaista ei jatka koulutuksessa lainkaan. Koulutusjärjestelmän tehokkaan toimivuuden takia on tärkeää, että nuoret siirtyvät opintoihin nopeasti ylioppilaaksi tulon jälkeen.

10. *Korkea-asteen opiskelijavalinnat uudistetaan tukemaan nopeampaa opintoihin siirtymistä. Tavoitteeksi asetetaan, että vuonna 2016 uusista ylioppilaista 50 prosenttia jatkaa opintojaan samana vuonna. Ylioppilaiden pääasiallinen jatkokoulutusväylä on korkeakouluissa.*

Koulutuksen läpäisy[3] on kehittynyt viime vuosina suotuisasti suurimmassa osassa koulutusjärjestelmää. Lukiossa läpäisy on noin 87 prosenttia, ammatillisessa peruskoulutuksessa 71,3 prosenttia, ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksessa 67,8 prosenttia ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa[4] 70,3 prosenttia.

Läpäisyasteen parantamisessa on kysymys sekä koulutusaikojen nopeuttamisesta että resurssien tehokkaammasta hyödyntämisestä.

11. *Tavoitteeksi asetetaan, että lukiossa läpäisy paranee 90 prosenttiin, ammatillisessa peruskoulutuksessa 78 prosenttiin ja korkeakouluissa 75 prosenttiin.*

Edellä kuvatut tavoitteet koskevat, kohtaa 10 lukuun ottamatta, vuotta 2020.

Koulutustarjontaa suunnataan työelämän tarpeiden mukaisesti

Tällä hetkellä eräillä aloilla tarjotaan koulutusta työmarkkinoiden tarvetta enemmän ja eräillä aloilla sitä vähemmän. Koulutuksen ja työmarkkinoiden kysynnän epätarkoituksenmukaisella kohtaannolla on

[3] Läpäisyllä tarkoitetaan tässä tutkinnon suorittaneiden osuutta kokonaispoistumasta eli tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden yhteismäärästä.
[4] Ylempien korkeakoulututkintojen osalta käytetty edeltävää lukuvuotta 2006/2007, koska tutkintorakenteen uudistus vaikutti läpäisyyn oleellisesti seuraavana lukuvuonna.

vaikutuksia paitsi työmarkkinoiden toimintaan, myös nuorten työelämään kiinnittymiseen ja koulutuspituuksiin. Koulutustarjonnan tavoitteiden taustalla on laaja ennakointikokonaisuus, johon ovat osallistuneet mm. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus ja Opetushallitus. Tarjonnan tavoitteet noudattavat ennakoinnin tulosten suuntaa, mutta niihin on tehty joitain tarkistuksia, jotka johtuvat siitä, että:

- Tarjonnan muutokset vuoden 2009 tasosta on haluttu pitää realistisina ja saavutettavissa olevina
- Tavoitteissa on otettu huomioon laadukkaan koulutuksen järjestämisedellytykset
- Tavoitteissa on otettu huomioon näkemys korkeaan osaamiseen perustuvasta kansantaloudesta, Suomen koulutusta koskevat tavoitteet suhteessa EU:n 2020 –strategiaan sekä muut koulutustasoa koskevat tavoitteet.

Kuluvalla vuosikymmenellä kysymys koulutustarjonnan suuntaamisesta tullee aiempaakin keskeisemmäksi, koska työelämästä poistuvien määrä tulee selvästi ylittämään sinne siirtyvien määrän. Työvoiman ylitarjonnasta siirryttäneen työvoimapulaan ainakin eräillä aloilla.

Haasteena tulee olemaan tasapainoisen työllisyyskehityksen edistäminen mm. teollisen tuotannon ja hyvinvointipalveluiden osalta. Suomessa ollaan työmarkkinoilla siirtymässä tilanteeseen, jossa työelämään siirtyvien ikäluokkien määrä alittaa ennakoidun työvoiman tarpeen vuosittain keskimäärin 6 300 henkilöllä. Koulutustarjontaa suuntaamalla on kyettävä samanaikaisesti edistämään sekä kilpailukykyä että tasapuolista hyvinvointipalveluiden saatavuutta.

Koulutusaloista suurimmat vähennyspaineet ovat kulttuurialalla ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla. Kulttuurialan koulutuksen tarve on vajaa 3 000 aloittajaa nykyistä pienempi. Suurimmat yksittäiset vähennystarpeet ovat ammatillisen peruskoulutuksen käsi- ja taideteollisuudessa sekä ammatillisen peruskoulutuksen ja ammattikorkeakoulujen viestintä- ja informaatiotieteissä. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla tarve on 1 300 aloittajaa nykyistä pienempi; vähennys kohdentuu pääasiassa ammatillisen peruskoulutuksen ja ammattikorkeakoulujen matkailualaan ja ammatillisen peruskoulutuksen majoitus- ja ravitsemisalaan.

Suurimmat lisäystarpeet ovat ammatillisen peruskoulutuksen ajoneuvo- ja kuljetustekniikassa ja sosiaali- ja terveysalalla.

12. Koulutustarjonnan tavoitteet vuodelle 2016 koulutusaloittain:

	Aloittaneet 2009	*Aloittajatavoitteet vuodelle 2016*	*Arvio suoritettavista tutkinnoista**
Humanistinen ja kasvatusala	5 774	5 830	4 740
Kulttuuriala	7 707	4 745	3 670
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	16 059	15 930	12 280
Luonnontieteiden ala	6 353	5 310	3 450
Tekniikan ja liikenteen ala	32 997	32 280	24 490
Luonnonvara- ja ympäristöala	4 056	3 770	2 700
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	17 073	18 550	15 220
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	8 361	7 035	5 500

* Niiden tutkintojen määrä, jotka vuoden 2016 aloittajamäärällä arvioidaan tuotettavan

Koulutusala- ja opintoalakohtaiset tavoitteet ovat liitteessä 1.

Elinikäistä oppimista ja ohjausta edistetään

Elinikäinen oppiminen tarkoittaa oppimista kaiken ikäisenä ja kaikilla elämänalueilla. Elinikäisen oppimisen periaatteen toteutumiseksi on tärkeää, että tiedot ja taidot saadaan näkyväksi ja osaamiselle annetaan täysi arvo riippumatta siitä, missä, milloin ja miten osaaminen on hankittu. Eri tavoin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen lisää koulutus- ja tutkintojärjestelmän toimivuutta sekä yksilön motivaatiota ja etenemistä koulutuksessa ja työelämässä.

Koulutuslainsäädäntö antaa mahdollisuudet koulutuksen ulkopuolella opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Käytännöt ja toiminnan vaikutukset kuitenkin vaihtelevat. Osaamisen arviointi koetaan usein vaikeaksi ja työlääksi tai tunnustamisella ei ole vaikutusta opiskelijan opintoihin. Eri tavoin hankitun osaamisen tunnustaminen myös edellyttää tutkintojen osaamisperusteista määrittelyä. Vasta kun tavoitteena oleva osaaminen on riittävän hyvin määritelty, voidaan yksilön osaamisen suhteessa tavoitteisiin arvioida.

Oppilaitokset ja korkeakoulut ja useat muut toimijat antavat opintojen etenemisen ja koulutus- ja uravalintojen tueksi ohjausta ja tuottavat tietoa työ- ja koulutusvaihtoehdoista. Ohjauksen toteutumisessa on kuitenkin kehittämistarpeita ja vakavia katve-alueita. Myös ohjaustehtävissä toimivien osaaminen edellyttää jatkuvaa kehittämistä.

13. *Koulutuksen lainsäädännöllä, ohjauksella ja rahoituksella edistetään koulutuksen ulkopuolella opitun tunnistamista ja tunnustamista kaikessa koulutuksessa. Edistetään tutkintojen osaamisperusteista määrittelyä.*

14. *Perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen laaditaan hyvän oppilaan- ja opinto-ohjauksen kriteerit siten, että ne voidaan ottaa käyttöön syyslukukaudella 2014. Ammatillisen koulutuksen osalta kriteerit otetaan käyttöön osana laatustrategian toimeenpanoa.*

15. *Kehitetään sähköisiä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita osana SADe-ohjelman Oppijan verkkopalvelua*

16. *Korkeakoulut nostavat opetuksen ja ohjauksen tasoa ja parantavat tutkintojen läpäisyä kaikilla tutkintotasoilla.*

17. *Ohjaustyötä tekevien peruskoulutusta kehitetään vastaamaan ohjaustyön lisääntyneisiin vaatimuksiin. Samoin parannetaan eri hallinnonalojen ja työelämän ohjaustehtävissä toimivien jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia.*

18. *Edistetään yhden luukun periaatteen toteutumista kaikessa ohjauksessa siten, että ohjauksessa voidaan hyödyntää eri hallinnonalojen ohjauspalvelujen osaamista ja asiantuntemusta.*

19. *ELY-keskusten roolia ohjauksen alueellisen yhteistyön kehittämisessä vahvistetaan*

Maahanmuuttajien koulutukseen osallistumista edistetään

Maahanmuuttajanuoria siirtyy lukiokoulutukseen vähän suhteessa kantaväestöön ja näin ollen myös korkeakouluihin. Yhtenä keskeisenä syynä ovat heidän puutteelliseksi kokemansa kielelliset valmiudet. Perusopetuksen lisäopetuksella ei ole pystytty riittävästi tukemaan kielellisten valmiuksien parantamista. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset osallistuvat koulutukseen samassa suhteessa kuin kantaväestö.

Maahanmuuttajataustaisia nuoria siirtyy vähän myös ammatilliseen koulutukseen ja koulutuksen keskeyttäminen on yleistä. Nuoret eivät juuri osallistu maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen

valmistavaan koulutukseen, joka tukisi koulutukseen pääsyä ja opinnoissa menestymistä, vaan koulutus kohdentuu tällä hetkellä pääasiassa aikuisille.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetään omaehtoista kotoutumiskoulutusta, joka vastaa hyvin aikuisten maahanmuuttajien koulutustarpeisiin. Koulutuksen kysyntä on kasvanut jatkuvasti. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijamaksuja kompensoiva opintoseteliavustusjärjestelmä on osoittautunut toimivaksi ja maahanmuuttajien koulutukseen osallistumista motivoivaksi.
Uusi kotouttamislaki tuli voimaan 1.9.2011. Valtioneuvosto päättää poikkihallinnollisesti valmisteltavasta nelivuotisesta valtion kotouttamisohjelmasta keväällä 2012. Ohjelma tulee sisältämään kotouttamisen kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet. Osallisena Suomessa hanke jatkuu vuoteen 2013 asti.

20. *Maahanmuuttajien edellytyksiä lukio-opintoihin parannetaan sisällyttämällä lainsäädäntöön maahanmuuttajien valmistavaa koulutusta koskevat säännökset. Koulutuksen laajuus on vuosi. Uudistus toimeenpannaan syyslukukauden 2014 alusta lukien.*

21. *Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen kielikoulutuksen tasoa parannetaan ja laajuutta lisätään niin, että koulutus antaa todelliset valmiudet osallistua mm. maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen ja ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaan koulutukseen. Erityistä huomiota kiinnitetään niihin maahanmuuttajanuoriin, jotka saapuvat Suomeen oppivelvollisuusiän loppupuolella tai oppivelvollisuusiän jälkeen. Kotoutumiskoulutuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan huomioon maahanmuuttajan koko perhe. Ruotsin kielen koulutuksen asema kotoutumiskoulutuksessa turvataan. Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan ammatillisen koulutuksen edellyttämiä kielellisiä valmiuksia. Valmistavaa koulutusta kohdennetaan myös nuorille.*

22. *Maahanmuuttajien korkeakoulutukseen pääsyn esteitä poistetaan mm. kehittämällä ohjausta, opiskelijavalintaa ja muita tukitoimia. Korkeakoulut jatkavat kansainvälisille opiskelijoille suunnatun kielikoulutuksen, harjoittelun ja muiden tukitoimien kehittämistä. Korkeakoulut tarjoavat maahanmuuttajille tutkinnon osia ja niihin liittyvää kotimaisten kielten koulutusta ja muuta täydennyskoulutusta omaehtoiseen opiskeluun ja työvoimakoulutuksena hankittavaksi.*

23. *Maahanmuuttajien kielikoulutusta kehitetään ja tehostetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Kansalaisopistojen ja kansanopistojen järjestämää omaehtoista kotoutumiskoulutusta sekä aikuislukioiden ja -linjojen ja opintokeskusten järjestämää koulutusta kehitetään..*

24. *Opinto-ohjaajien koulutuksen kehittämisessä yhtenä painopisteenä ovat maahanmuuttajanuorten erityiskysymykset.*

Koulutuksen ja työelämän yhteyksiä vahvistetaan

Peruskoulun ylimpien vuosiluokkien aikana oppilaille järjestetään työelämään tutustumisjaksoja koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi. Useimmiten oppilaat perehtyvät työelämään viikon tai kahden viikon pituisilla työelämään tutustumisjaksoilla. Koulutason yhteistyö työelämän kanssa on kuitenkin vähäistä. Peruskouluista vain 20 prosenttia tekee jonkinlaista yhteistyötä yritysten kanssa. Lukiossa yhteistyö on vieläkin vähäisempää, vain 4 prosenttia tekee yhteistyötä työpaikkojen kanssa. Toiminta on usein satunnaista eikä sitä ei ole riittävästi kytketty osaksi opiskelua ja opintoja. Oppilaiden ja opiskelijoiden mahdollisuudet tutustua työelämään vaihtelevat siten kouluittain.

Työelämäyhteistyö on olennainen osa ammatillista koulutusta. Koulutuksen järjestäjät tekevät aktiivista yhteistyötä työelämän kanssa koulutuksen kehittämisessä ja sen toteuttamisessa. Työssäoppiminen on pakollinen osa kaikkia ammatillisia perustutkintoja. Kaikki ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijat saavat perustiedot työelämästä ja yrittäjyydestä. Työpaikkaohjaajien rooli työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa on

merkittävä. Työpaikkaohjaajien koulutus on pääasiassa hankepohjaista. Työelämä- ja kysyntälähtöisyys sekä reagointiherkkyys ovat keskeisiä tekijöitä, joilla vahvistetaan ammatillisen aikuiskoulutuksen vaikuttavuutta, laatua ja osuvuutta. Työelämän kehittämis- ja palvelutoiminta on olennainen osa tätä toimintaa.

Koulutusjärjestelmän kehittämiseksi ja läpäisyn lisäämiseksi on tarpeen lisätä joustavuutta myös niin, että erilainen oppija ja erilaiset oppimistyylit tulevat huomioiduiksi. Tämä edellyttää työssä oppimisen mahdollisuuksien laajentamista sekä tiivistyvää yhteistyötä myös kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, jotka ovat analysoineet omat työympäristönsä opetussuunnitelmien päämääriin pyrkivinä oppimisympäristöinä.

Korkeakouluissa harjoittelu on osa tutkintojen sisältöä ja työelämää palvelevien opinnäytetöiden tekeminen yleistä. Yliopistojen hallinnossa on aikaisempaa monipuolisemmin edustettuna yliopistojen ulkopuolisia tahoja. Koulutuksen sisältöjen ajantasaisuus ja opiskelijoiden työurien hahmottuminen ja työllistyminen edellyttävät työelämäyhteyksien tiivistämistä edelleen.

25. *Kaikilla koulutusasteilla vahvistetaan kansalaisen, työntekijän ja yrittäjän oikeuksia ja velvollisuuksia koskevaa työelämä- ja yrittäjyyskasvatusta.*

26. *Perusopetuksen ja lukion uudistettavissa opetussuunnitelmien perusteissa määritellään työelämätaidoille valtakunnallisesti yhdenmukaiset tavoitteet, joita voidaan soveltaa paikallisten olosuhteiden mukaisesti. Seuraavalla Euroopan rakennerahastokaudella kehitetään lukioon soveltuvia työelämän ja lukion yhteistyön malleja.*

27. *Ammatillisessa koulutuksen tutkintojen perusteet uudistetaan vahvistamaan työelämän pelisääntöjen tuntemusta ja yhteiskunnallista vaikuttamista koskevaa osaamista. Työelämäyhteyksien parantaminen otetaan huomioon myös rahoitusta uudistettaessa.*

28. *Ammatillisen koulutuksen työpaikkaohjaajien riittävä koulutus ja sen saatavuus turvataan. Selvitetään mahdollisuudet luoda työpaikkaohjaajien koulutukseen pysyvä rahoitusmalli. Kehitetään vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa työpaikkaohjaajien koulutusta. Työpaikkaohjaajien koulutuksen sisältöjä kehitetään valtakunnallisesti niin, että ne palvelevat laajasti eri koulutusasteiden työssä oppimista ja työharjoittelua ja ammatillisen osaamisen arviointia sekä kunkin työpaikkaohjaajan osaamistarpeita.*

29. *Vahvistetaan ammatillisen lisäkoulutuksen työelämän kehittämis- ja palvelutoiminnan strategista merkitystä ja kysyntälähtöisyyttä ammatillisen lisäkoulutuksen toteuttamisessa. Lisätään ja lujitetaan koulutuksen järjestäjien, yritysten ja julkisyhteisöjen kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä. Monipuolistetaan työelämälähtöisiä ja innovaatiotoimintaa tukevia osaamisen kehittämispalveluita. Lisätään työelämän kehittämis- ja palvelutoiminnan tunnettuutta ja parannetaan sen laatua ja osuvuutta.*

30. *Työelämän järjestöille ja toimijoille luodaan mahdollisuuksia esitellä työelämää sekä toimintaansa ja edustamiaan elinkeino- ja ammattialoja kouluissa.*

31. *Korkeakoulujen työelämäyhteyksiä parannetaan kehittämällä rahoitusperusteita ja -malleja.*

Tavoitteena aktiivinen kansalaisuus

Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin antavat valmiuksia toimia demokraattisessa, tasa-arvoisessa ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti toimivassa yhteiskunnassa sekä edistävät heidän kasvamistaan aktiivisiksi kansalaisiksi.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden yhteiskuntaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista koskevissa tiedoissa on viimeaikaisten tutkimustulosten perusteella puutteita.

32. *Kehitetään demokratiakasvatusta oppilaitoksissa. Opetuksessa lisätään sisältöjä ja toimintatapoja, jotka tukevat osallistumista, vaikutusmahdollisuuksia sekä politiikan ja yhteiskunnallisen lukutaidon kehittymistä. Vuonna 2014 vakiinnutetaan oppilaskunnat kaikkiin peruskouluihin tekemällä tarvittavat lisäykset perusopetuslakiin sekä vahvistetaan lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia.*

33. *Oppilaita, opiskelijoita ja opettajia osallistetaan kaikessa koulutuksen kehittämisessä.*

34. *Kansalaisjärjestöille ja muille yhteiskunnallisille liikkeille luodaan nykyistä avoimemmat mahdollisuudet esitellä toimintaansa kouluissa ja oppilaitoksissa.*

Kansalliskielistrategia ja kielivarannon laajentaminen

Yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla toimitaan kansainvälisessä toimintaympäristössä, joka edellyttää hyvää ja monipuolista kielitaitoa ja kulttuurien tuntemusta. Vieraiden kielten opiskelu peruskoulussa ja lukiossa on globalisaation vaatimuksiin nähden painottunut liiaksi englannin kieleen. Kielipohjan laajentaminen edellyttää opiskelijoiden suurempaa kiinnostusta muihin kieliin ja kulttuureihin sekä riittävää ja alueellisesti kattavaa opetustarjontaa.

35. *Pääministerin johdolla valmistellaan vuoden 2012 aikana kansalliskielistrategia.*

36. *Kansalliskielten opetusmenetelmiä kehitetään siten, että painotus on viestintävalmiuksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa kehittämisohjelman lasten ja nuorten monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vahvistamiseksi.*

37. *Hallituskauden aikana määritellään tavoitteet ja toteutustavat kansallisen kielivarannon ja kulttuurien tuntemuksen monipuolistamiseksi..*

Koulutuksen tietoyhteiskuntakehitys

Tieto- ja viestintäteknologia ja liittyy oleellisena osana koulutukseen, työelämään ja koko yhteiskunnan toimintaan. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntämällä voidaan tarjota mahdollisuus joustavampiin ja yksilöllisempiin opintoihin ja uudistaa opetusta. Opettajien tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön osaamisesta huolehditaan perus- ja täydennyskoulutuksessa kaikilla koulutuksen tasoilla.

Vuoden 2011 alusta voimaan tulleen tietohallintolain (634/2011) tarkoituksena on tehostaa julkisen hallinnon toimintaa sekä parantaa julkisia palveluja ja niiden saatavuutta. Laki painottuu julkisen hallinnon eli valtion ja kuntien tietojärjestelmien yhteentoimivuuden lisäämiseen.

38. *Koulutuksen sähköisen infrastruktuurin yhteensopivuutta ja digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä parannetaan. Jatketaan koulujen tietoyhteiskuntavalmiuksien parantamista.*

39. *Kehitetään opetushallinnon tietohallintoa ja tietoarkkitehtuureja tukemaan tietojärjestelmien yhteensovittamista. Huolehditaan eri tietojärjestelmissä käytettävien käsitteiden yhteismitallisuudesta sekä kehitettävien tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laadinnasta ja ylläpidosta.*

Opiskeluhuoltoa laajennetaan

Toisen asteen koulutuksen opiskeluhuollossa on puutteita. Keskeisiä ongelmia ovat alueelliset ja kuntakohtaiset erot palveluiden saatavuudessa, epäyhtenäiset käytännöt sekä lainsäädännön pirstaleisuus.

Palvelujen riittämättömyyden takia esimerkiksi mielenterveysongelmista kärsiville ei pystytä antamaan tukea riittävän lähellä.

40. *Oppilas- ja opiskeluhuoltoa kehitetään yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa painottaen erityisesti toisen asteen opiskelijoiden opiskeluhuollon palveluja. Lisätään palvelujen suunnitelmallisuutta ja kehittämistä nykyistä enemmän ennaltaehkäisevään työhön ja opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia edistäväksi. Säädetään laki opiskeluhuollosta tulemaan voimaan 1.1.2014.*

Taiteen perusopetuksen saatavuutta parannetaan

Taiteen perusopetuksen oppilaitosrekisterissä on 465 kunnan hyväksymää taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa noudattavaa oppilaitosta. Taiteen perusopetusta on viime vuosina kehitetty ja laajennettu eri taiteenaloilla. Taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtionosuuden piirissä on 89 musiikkioppilaitosta ja 41 muiden taiteenalojen oppilaitosta (arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, sanataide, sirkustaide, tanssi ja teatteritaide). Kansalaisopistoissa pääosin aikuisille annettava taiteen perusopetus tukee taiteen perusopetuksen alueellista tarjontaa, saatavuutta ja saavutettavuutta.

41. *Selvitetään taiteen perusopetuksen alueellista saatavuutta ja monipuolisuutta sekä oppilaitosverkon kehitystä.*

42. *Arvioidaan taidekasvatuspalvelujen alueellinen saatavuus osana peruspalvelujen arviointia*

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella luodaan perusta lapsen elinikäiselle oppimiselle, tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle. Varhaiskasvatus rakentuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ja sen perustana on monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta.

Laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus taataan koko ikäluokalle.

Varhaiskasvatuksen hallinnon siirto toteutuu

Yhteiskunnan järjestämissä varhaiskasvatuksen palveluissa yhdistyy lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. Eri nivelvaiheiden välinen yhteistyö luo eheää kasvatuksellista jatkumoa sekä tukee lasten ja nuorten siirtymävaiheita varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Kansainvälisestä perspektiivistä katsoen kehityssuunta on kohti yhtenäistä kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, jossa päivähoito ja kouluopetus muodostavat eheän kokonaisuuden toiminnallisesti, sisällöllisesti ja hallinnollisesti. Varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmä jakautuu tällä hetkellä valtionhallinnossa kahden ministeriön toimialalle

Useat kunnat ovat siirtäneet päivähoidon hallinnon tehtävät sivistys- ja opetushallinnon yhteyteen. Keskeistä on varhaiskasvatuksen ohjaus ja kehittäminen yhtenä toiminnallisena kokonaisuutena.

43. *Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alusta lukien.*

Säädetään varhaiskasvatuslaki

Päivähoito säilyy subjektiivisena oikeutena. Päivähoitojärjestelmää kehitetään tarjoamaan perheille mahdollisuuksia päivähoidon joustavampaan käyttöön. Varmistetaan lasten päivähoidon turvallisuus ja korkea laatu. Päivähoitoa syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä palveluna kehitetään. Päivähoito säilytetään maksuttomana pienituloisille perheille eivätkä maksut muodosta työllistymiskynnystä. Erityisesti huomioidaan yksinhuoltajien asema. Oikeus samaan päivähoitopaikkaan säilyy, vaikka lapsi olisi välillä kotona hoidossa.

Varhaiskasvatus koostuu hoidon kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Lähtökohtana on laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksen pedagogian kehittäminen ja lasten oppimispolun huomioiminen helpottavat varhaista puuttumista oppimisvaikeuksiin sekä koulutuksellisen tasa-arvon tavoitteiden toteutumista.

Tavoitteena on, että varhaiskasvatuksella luodaan entistä vahvempaa perustaa lapsen persoonallisuuden sekä taitojen, kykyjen ja arvopohjan tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle, elinikäiselle oppimiselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle. Varhaiskasvatuksen merkitys on tärkeä sosiaalisuuteen kasvattajana ja sosiaalisten lähtökohtien tasoittajana. Olennaista on, että jo varhaiskasvatuksessa pystytään varmistamaan hyvät kasvun ja kehityksen edellytykset kaikille tukemalla monipuolisin toimin erityistä tukea tarvitsevia sekä syrjäytymisvaarassa olevia lapsia.

44. *Säädetään laki varhaiskasvatuksesta. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2014. Tiivistetään varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.*

Esiopetusta koko ikäluokalle

Kaikilla lapsilla on ollut oikeus esiopetukseen 1.8.2001 alkaen. Esiopetus on lapselle vapaaehtoista ja sen tarkoitus on varmistaa laadukas jatkumo päivähoidosta perusopetukseen. Kunta on velvollinen järjestämään alueellaan asuville lapsille esiopetusta oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna. Kuljetusetuuden säätäminen vuodesta 2004 lukien on parantanut kaikkien lasten mahdollisuutta osallistua esiopetukseen.

Esiopetukseen osallistuu noin 98 % ikäluokan lapsista. Haasteena on harvaan asuttujen seutujen lasten sekä eräiden aliedustettujen lapsiryhmien, kuten maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetukseen osallistuminen. Perusopetuksen tavoitetason kasvu, eheän kasvatuksellisen jatkumon rakentaminen varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen sekä riittävän yhdenvertaisuuden takaaminen lasten välillä on tärkeää.

45. *Esiopetusta kehitetään koko ikäluokalle yhteisenä, tasavertaiset edellytykset turvaavana opetuksena. Vuoden 2012 loppuun mennessä selvitetään mahdollisuudet muuttaa esiopetus velvoittavaksi koko ikäluokan pedagogisesti laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistuminen varmistamiseksi.*

Perusopetus

Suomi on osallistunut PISA- tutkimusohjelmaan sen alusta asti. Suomen sijoitus on ollut parhaiden joukossa jokaisella mittauskerralla ja kaikilla tutkituilla sisältöalueilla lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteiden osaamisessa. Vaikka Suomessa on kansainvälisesti pienet koulujen ja kodin sosioekonomisen taustan väliset erot on Suomen tuloksissakin havaittavissa lisääntyvä eriarvoistuminen.

Suomen Pisa-tulokset eri vuosina

	Pisteet	*Sijoitus: OECD-maat*	*Kaikki osallistujat*
2009 Lukutaito	536	2.	3.
2006 Luonnontieteiden osaaminen	563	1.	1.
2003 Matematiikan osaaminen	544	1.	2.
2000 Lukutaito	546	1.	1.

Toimintaympäristön haasteet huomioidaan

Kuntien valtionosuusjärjestelmä muodostuu valtionvarainministeriön hallinnoimasta peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmä toimii osana kuntien valtionosuusjärjestelmää kattaen myös yksityiset koulutuksen järjestäjät ja kuntayhtymät. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää esi- ja perusopetukseen rahoitusta sellaiseen toimintaan, jota valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien ikäluokkapohjainen valtionosuus ei kata.

Parannetaan peruskoulun edellytyksiä toimia kaikkien lasten oppivelvollisuuskouluna huomioimalla koulujen toimintaympäristö niiden ohjauksessa ja rahoituksessa. Ennen valtionosuusjärjestelmän uudistamista toteutetaan olemassa olevaan tutkimukseen perustuva taustaselvitys peruskoulun toimintaympäristöä kuvaavista indikaattoreista.

46. *Taataan lapsen oikeus turvalliseen ja laadukkaaseen opetukseen lähikoulussa.*

47. *Osana valtionosuusjärjestelmän uudistamista selvitetään perusopetuksen valtionosuuden perusteet tavoitteena tasa-arvoisen ja tasalaatuisen perusopetuksen saatavuuden varmistaminen myös jatkossa. Uudistuksen tavoitteena on, että perusopetuksen rahoitus jatkossa perustuisi nykyistä enemmän perusopetuksen toimintaympäristöä kuvaaviin indikaattoreihin, esimerkiksi kunnan maahanmuuttajien väestöosuuteen, aikuisväestön koulutustasoon sekä työttömyysasteeseen.*

Tavoitteet, tuntijako ja opetussuunnitelmat uudistetaan

Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Opetuksen tavoitteena on lisäksi turvata yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella.

Perusopetuksen järjestämisen lähtökohtina ovat laadukas ja turvallinen lähikoulu ja yhtenäinen perusopetus.

48. *Perusopetusta kehitetään koko ikäluokalle yhteisenä, tasavertaiset edellytykset turvaavana opetuksena. Koulujen eriytyminen estetään ja jo olemassa olevat ja havaitut erot pyritään tasoittamaan..*

49. *Valtioneuvosto päättää perusopetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen ja oppilaanohjaukseen (tuntijako) keväällä 2012. Uudistuksessa vahvistetaan taito- ja taideaineiden opetusta, liikuntaa,*

yhteiskunnallista ja arvokasvatusta, ympäristökasvatuksen asemaa ja oppiaineiden välistä yhteistyötä sekä monipuolistetaan kieliohjelmia. Tavoitteena on mitoittaa tuntikehys vastaamaan nuorten kasvatuksellisia tarpeita.

50. *Opetussuunnitelman perusteet uudistetaan 31.12.2014 mennessä siten, että opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön kaikkien perusopetuksen vuosiluokkien osalta 1.8.2016 lukien.*

Ryhmäkokoja pienennetään

Valtio on suunnannut rahoitusta ryhmäkokojen pienentämiseen vuosina 2009–2011. Rahoitusta on voitu käyttää opettajien palkkaukseen jakamalla ryhmiä, lisäämällä jakotunteja ja resurssituntien samanaikaisopetukseen. Avustukset on jaettu ylläpitäjien tekemien suunnitelmien ja rahoitustarpeiden perusteella.

Opetuksen laatuun ja oppimistuloksiin voidaan tehokkaasti vaikuttaa varmistamalla riittävän pienet opetusryhmät. Ryhmäkokojen tulee olla sellaisia, että opettajalla on mahdollisuus seurata ja tukea oppilaan oppimista ja muuta kehitystä myös yhteistyössä kotien kanssa, edistää oppilaiden välistä yhteistyötä sekä käyttää monipuolisia menetelmiä.

51. *Valtio ohjaa perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen erityisiä avustuksia. Erityisesti panostetaan ryhmäkokosuositukset ylittävien ryhmien määrän merkittävään vähentämiseen.*

52. *Kevääseen 2013 mennessä selvitetään tarve määritellä perusopetuksen ryhmäkoko lainsäädännöllä, esimerkiksi tekemällä ryhmäkokoja koskevat suositukset velvoittaviksi. Tutkimustietoon perustuvassa selvityksessä otetaan huomioon ryhmäkoon vaikutus oppimistuloksiin, erilaisten lasten ja erilaisten ryhmien tarpeiden huomioimiseen ja koulutuksen periytyvyyteen ja syrjäytymiseen.*

Laatukriteerit tukemaan koulujen toimintaa

Perusopetuksen laatukriteerit valmistuivat syksyllä 2009. Kriteereiden tavoitteena on opetuksen korkean laadun ja monipuolisen tarjonnan turvaaminen sekä opetuksellisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien takaaminen lapsille ja nuorille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta.

Perusopetuksen laatukriteerit on työkalu, jonka avulla voidaan tuottaa paikallisen tason tietoa perusopetuksen rakenteellisesta ja toiminnallisesta laadusta. Laatukriteerit on myös ohjauksen väline, jonka avulla pyritään ohjaamaan perusopetuksen järjestämistä koskevia päätöksiä. Laatukriteerit määrittelevät osaltaan, millä perusteilla toimintaa voidaan analysoida ja millaisena toiminnan odotetaan toteutuvan, jotta se palvelisi asetettuja tavoitteita.

53. *Edistetään perusopetuksen laatukriteerien käyttöönottoa mm. valtionavustuksin sekä järjestämällä koulutusta alueellisen yhteistyön edistämiseksi perusopetuksen laatutyössä. Perusopetuksen laatukriteerit päivitetään ja niihin sisällytetään mm. aamu- ja iltapäivätoiminnan ja kerhotoiminnan laatukriteerit.*

Turvallinen koulupäivä

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestää 98 % Manner-Suomen kunnista ja toimintaan osallistuu lähes 47 000 lasta vuosittain. Ensimmäisen vuosiluokan oppilaista 51 % osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan. Toiminta työllistää yli 7 000 ohjaajaa.

Keskeisimmät kehittämiskohteet ovat toiminnan mahdollistaminen kaikille sitä tarvitseville pienille koululaisille, aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön vahvistaminen, ohjaajien työsuhteiden pysyvyyden lisääminen sekä erityisoppilaiden ja muiden erityistä tukea tarvitsevien lasten toiminnan kehittäminen. Lisäksi palveluntuottajien mahdollisuuksia toiminnan pitkäjänteiseen kehittämiseen tulisi parantaa. Ohjaustuntimäärää on lisätty valtion vuoden 2011 talousarviossa 120 000 tunnilla enintään 3 250 000 tuntiin. Opetushallitus on vahvistanut perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet tammikuussa 2011. Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon perusteet ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinnon perusteet on yhdistetty.

Kerhotoiminnan kehittäminen käynnistyi keväällä 2008. Opetuksen järjestäjät ovat voineet hakea valtion erityisavustusta kerhotoiminnan kehittämiseen. Mukana kehittämistyössä vuosina 2008–2011 on 336 opetuksen järjestäjää, joista Manner-Suomen kuntia on 93 %.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa ja koulun kerhotoimintaa kehitetään aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisverkostojen ja kerhotoiminnan yhteyshenkilöiden yhteistyönä osana peruskoulujen toimintaa.

54. *Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminta sekä kerhotoiminta antavat oppilaalle mahdollisuuden harrastuksiin koulupäivän yhteydessä.*

55. *Lisätään valtionosuuksin aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjontaa perusopetuksen 1–2 luokan oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville. Tavoitteena on, että kaikki mukaan haluavat saavat toimintapaikan. Kerhotoiminta vakiinnutetaan jatkamalla valtion rahoitusta kerhotoimintaan. Tavoitteen toteutumista ja toiminnan laatua selvitetään vuosittain toteutettavalla seurantakyselyllä.*

Perusopetuksen tehostetun ja erityisen tuen toimeenpanoa tuetaan

Tehostettua ja erityistä tukea koskeva laki perusopetuslain muuttamisesta tuli voimaan vuoden 2011 alusta. Oppilashuoltoa ja tietosuojaa koskevia pykäliä sovellettiin kuitenkin elokuusta 2010 lähtien. Lainsäädännöllä täydennettiin erityisopetusta ja oppilaalle annettavaa muuta tukea koskevia säännöksiä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaalle suunnitelmallisesti ja oikea-aikaisesti annettavaa varhaista ja ennalta ehkäisevää oppimisen ja kasvun tukea. Opetuksen järjestäjät ovat ottaneet opetussuunnitelman perusteet käyttöön viimeistään elokuussa 2011.

56. *Perusopetuslain yleistä, tehostettua ja erityistä tukea koskevien säännösten toimeenpanoa tuetaan valtionavustuksin.*

57. *Seurataan, miten oppilaan oikeudet tehostettuun ja erityiseen tukeen toteutuvat ja annetaan Eduskunnan edellyttämä selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2013 loppuun mennessä.*

Oppilaiden emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehittämistä tuetaan

Yleissivistävän koulutuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Kouluyhteisöissä kohdataan erilaistuvan ja eriarvoistuvan yhteiskunnan haasteet. Lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen kasvu- ja opiskeluympäristöön. Suvaitsevaisuus ei ole kehittynyt viime vuosien aikana tavoitellulla tavalla. Kansainvälisesti tarkasteltuna suomalaiset lapset ja nuoret kokevat vaikutusmahdollisuutensa vähäiseksi.

Erilaisuuden hyväksymistä ja yksilöiden yhdenvertaista kohtelua on tarpeen kehittää. Koulujen toiminnassa tulee korostua osallisuus, hyvinvointi, turvallisuus sekä kanssaihmisten kunnioitus. Koulukiusaamisen, syrjinnän ja rasismin ehkäiseminen ovat tärkeitä tehtäviä. Kiusaamisen vastainen KiVa-koulu-ohjelma jo nyt käytössä 2500 peruskoulussa. Toimia koulukiusaamisen ehkäisemiseksi jatketaan ja erityistä huomiota kiinnitetään rasistiseen syrjintään ja kiusaamiseen.

58. *Vahvistetaan koulua oppilaiden emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä ja tuetaan oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tehostetaan toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi. Lisätään suvaitsevaisuus- ja tapakasvatusta koulujen toiminnassa.*

Sairaalaopetusta ja huostaan otettujen lasten opetusta parannetaan

Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden lasten- ja nuorisopsykiatriseen tutkimukseen ja hoitoon pääsy ja joustava siirtyminen takaisin kouluun on ensiarvoisen tärkeää. Osa edellä mainituista oppilaista odottaa pääsyä hoitoon tai lastensuojelun sijoitusta, osaa ei ole saatu hoidon piirin muista syistä. Myös hoidosta takaisin kouluun siirtyvän oppilaan opetuksen järjestäminen tuottaa monesti vaikeuksia. Osa oppilaista on erilaisten tilapäisten opetusjärjestelyjen varassa. Sairaaloiden potilaspaikkoja on vähennetty ja hoito on viime vuosina painottunut avohoitoon. Kunnissa on tässä tilanteessa kehitetty erilaisia opetuksen järjestämismuotoja kuten hoidollisia pienryhmiä.

Selvitysten mukaan huostaan otettujen ja sijoitettujen lasten koulussa tapahtuva perusopetus toteutuu pääosin laissa tarkoitetulla tavalla. Osalle lapsista opetusta ei kuitenkaan ole järjestetty lainsäädännön mukaisesti opetuksen järjestämisluvan saaneissa kouluissa eikä sairaalaopetuksessa.

59. *Parannetaan avohoidossa olevien oppivelvollisten oikeutta osallistua perusopetukseen ja tarvittaessa sairaalaopetukseen sekä turvataan huostaan otettujen ja sijoitettujen lasten oikeus perusopetukseen. Tarvittavat lainsäädännön muutokset tehdään vuonna 2012.*

60. *Huostaan otettujen ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten opetuksen rahoitus uudistetaan yhteneväiseksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lainsäädännössä olevan laskutusoikeuden kanssa vuoden 2013 alusta lukien. Sosiaali- ja terveysministeriö täydentää asiakassuunnitelmaa ja kunnan ilmoitusvelvollisuutta koskevia lastensuojelulain säännöksiä.*

Kansainvälistyminen vahvuutena

Kansainvälisen yhteistyön tavoitteena eri koulutusjärjestelmän alueilla on, että Suomi kykenee mahdollisimman tehokkaasti vaikuttamaan kansainvälisissä yhteyksissä tehtäviin koulutusta koskeviin linjauksiin. Yhteistyössä muiden maiden kanssa kykenemme kehittämään oppimista ja osaamista maailmanlaajuisesti.

Kansainvälinen kiinnostus maatamme kohtaan on kasvanut viime vuosien aikana. OECD:n Pisa-tutkimuksen osaamistasomittauksia hyödynnetään sekä kansallisessa että kansainvälisessä perusopetuksen kehittämistyössä.

61. *Kouluopetuksen eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin osallistuvien koulujen määrää kasvatetaan. Tavoitteena on lisätä liikkuvuusohjelmiin (mm. Comenius ja Nordplus Junior) osallistuvien koulujen määrää 10 prosenttia.*

Toisen asteen koulutus

Koulutustakuu osana yhteiskuntatakuuta

Hallitus toteuttaa yhteiskuntatakuun vuoden 2013 alusta lukien niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Yhteiskuntatakuun toteuttaminen edellyttää useita eri hallinnonalojen samaan suuntaan vaikuttavia toimenpiteitä. Näitä valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa työryhmässä.

Osana yhteiskuntatakuuta toteutetaan koulutustakuu. Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan jatkomahdollisuus lukioissa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Hallituksen tavoitteena on, että kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä 20–24-vuotiaista yli 90 prosentilla on perusasteen jälkeinen tutkinto.

Perusta nuorten työllistymiselle luodaan perusopetuksessa. On tärkeää, että peruskoulu varustaa kaikki nuoret työelämän, yhteiskunnan ja elinikäisen oppimisen edellyttämillä tiedoilla ja taidoilla. Tehokkainta nuorten syrjäytymisen ehkäisyä on puuttua ongelmiin ja tarjota tukea sitä tarvitseville lapsille jo varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Perusopetukseen kohdistetaan tässä tarkoituksessa erityisiä kehittämistoimia.

Perusopetuksen suorittaminen ei kuitenkaan riitä, vaan toisen asteen tutkinnon suorittaminen on käytännössä työmarkkinoille pääsyn ja jatko-opintojen perusedellytys. Vuonna 2009 vajaa 86 prosenttia 30-vuotiaista oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon. Naisista perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittanut noin 90 prosenttia ja miehistä 82 prosenttia. Osuus on viime vuosina kasvanut vain vähän.

Koulutukseen pääsy edellyttää, että perusopetuksen jälkeistä koulutusta on tarjolla riittävästi. Tässä suhteessa tilanne on varsin hyvä. Nuorten ikäluokat tulevat kehittämissuunnitelmakaudella pienentymään ja koulutuspaikkoja tulee ikäluokkaan suhteutettuna olemaan nykyistä enemmän. Haasteena on kuitenkin koulutuspaikkojen alueellinen jakautuminen. Ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen alueellisessa saavutettavuudessa on tällä hetkellä huomattavia eroja.

Koulutuspaikkojen ikäluokkaa suurempi määrä ei myöskään vielä takaa sitä, että kaikki pääsevät koulutukseen. Osa koulutuspaikoista kohdentuu moninkertaiseen koulutukseen henkilöille, joilla on jo tutkinto suoritettuna samaan aikaan kun koulutuksen ulkopuolelle jää joka vuosi tuhansia perusasteen päättäneitä ja ilman tutkintoa oleva hakijoita.

Perusopetusta ja oppilaan ja opintojen ohjausta kehitetään aiemmin todetulla tavalla. Yhteiskuntatakuun toteutumista tuetaan myös mahdollistamalla joustavat opintopolut ja koulutuksen ja työn joustava yhdistäminen sekä hyödyntämällä vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuudet ja osaaminen. Näitä toimia on kuvattu tarkemmin jäljempänä. Lisäksi yhteiskuntatakuun toteuttamiseksi:

62. *Koulutuspaikkojen määrän ja alueellisen suuntaamisen yhtenä keskeisenä kriteerinä on koulutustakuun toteutuminen osana yhteiskuntatakuuta.*

63. *Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita uudistetaan siten, että perusasteen päättäneiden ja ilman toisen asteen tutkintoa olevat voidaan valita ensin toisen asteen opiskelijavalinnassa. Tavoitteena on, että uudistetut perusteet otetaan käyttöön vuonna 2013 yhdessä uudistetun sähköisen hakujärjestelmän kanssa. Oppilaitosta vaihtaville opiskelijoille vahvistetaan erillisvalintoja ja tutkinnon aiemmin suorittaneet ohjataan pääsääntöisesti aikuisille soveltuviin koulutusmuotoihin kuten näyttötutkintokoulutukseen.*

64. *Kunnat seuraavat nuorten sijoittumista ja huolehtivat siitä, että sijoittumattomat nuoret saavat tarvitsemansa tietoa, neuvontaa ja ohjausta.*

Palvelukykyä kehitetään

Peruskoulujen määrä vähentyi edellisellä vuosikymmenellä noin tuhannella ja oppilasmäärä noin 51 tuhannella[5]. Vaikka peruskouluja on lakkautettu noin 100 koulun vuosivauhdilla, on perusopetuksen

[5] Luvut sisältävät esiopetuksen

maantieteellinen saavutettavuus pysynyt valtakunnan tasolla lähes samana.[6] Kouluverkkomuutokset ovat siten toteutuneet varsin hallitusti lasten määrän vähentymisen tahdissa.

Tällä hallituskaudella alkavat nuorisoikäluokat eli lukioissa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelevien määrät laskea. Tämä tulee väistämättä näkymään lukioiden ja ammatillista koulutusta antavien opetuspisteiden vähentymisenä. Kuntauudistus, jossa tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne, tukee toisen asteen oppilaitosverkon hallittua sopeuttamista ikäluokkien pienenemiseen.

Lukioverkko ei ole toistaiseksi juuri muuttunut. Vuonna 2009 tehdyn valtioneuvoston kunta- ja palvelurakennehanketta koskeneen selonteon mukaan kuntaliitokset ovat edistäneet lukioverkon laajempaa tarkastelua, mutta tärkein syy toteutuneisiin lukioverkon muutoksiin on ollut pitkällä aikavälillä tapahtunut opiskelijamäärän pieneneminen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa on koottu, mutta se on vielä osin hajanainen eikä koulutuksen järjestäjien palvelukyky kaikilta osin vastaa yksilöiden ja työelämän osaamistarpeita. Ammatillisen koulutuksen palvelukykyä vahvistavaa rakenteellista kehittämistä on siksi jatkettava.

Korkeakoulutuksen laadun parantamiseksi ja toisen asteen koulutuksen alueellisen kattavuuden turvaamiseksi edistetään oppilaitos- ja korkeakoulurajat ylittävää tilojen, tukipalvelujen ja opettajaresurssien yhteiskäyttöä.

65. *Käynnistetään toisen asteen koulutuksen palvelukyvyn ja yhteistyön vahvistamisen toimenpideohjelma, kehittäen ylioppilastutkintoa ja lukiokoulutusta sekä ammatillisia tutkintoja erillisinä tutkintoina, koulutuksen alueellisen saavutettavuuden turvaamiseksi lisäämällä oppilaitosrajat ylittävää tilojen, tukipalvelujen ja opettajaresurssien yhteiskäyttöä myös yhdessä korkeakoulujen kanssa. Tavoitteena on vahvistaa koulutuksen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta sekä varmistaa yksilöiden tarpeisiin vastaavien koulutuspalveluiden saatavuus maan eri osissa ja molemmissa kieliryhmissä. Ohjelmalla tuetaan elinvoimaisen, toimintakykyisen toimipisteverkon muodostumista.*

66. *Ammatillista koulutusta kohdennetaan uudelleen työelämän alakohtaisten ja alueellisten tarpeiden sekä väestökehityksen mukaisesti. Huolehditaan siitä, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat työelämän ja yksilöiden osaamistarpeisiin vastaamisen kannalta riittävän vahvoja toimijoita. Edistetään ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen kokoamista ruotsinkielisiin yksiköihin.*

67. *Toisen asteen oppilaitosten keskinäistä yhteistyötä ja yhteistyötä korkeakoulujen kanssa tiivistetään lainsäädännöllisen yhteistyövelvoitteen toteutumisen varmistamiseksi.*

Joustavat opintopolut

Ylioppilastutkintoa ja lukiokoulutusta sekä ammatillisia tutkintoja kehitetään erillisinä tutkintoina. Koulutuksen alueellisen saavutettavuuden ja laadun turvaamiseksi ja työelämän moninaisiin osaamistarpeisiin vastaamiseksi on tarpeen lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia hyödyntää eri oppilaitosten opetustarjontaa. Tämä edellyttää tutkinnoilta ja opetusjärjestelyiltä nykyistä suurempaa joustavuutta koulutusalojen sisällä ja välillä. Tutkintojen joustavuus ja tutkinnon osien suorittamismahdollisuudet vähentävät myös tarpeetonta moninkertaista koulutusta ja tehostavat koulutuksen voimavarojen käyttöä. Joustavuuden lisäämiseen on hyvät edellytykset kun sekä ylioppilastutkintoa ja lukiokoulutuksen sisältöjä että ammatillisen koulutuksen tutkintoja uudistetaan hallituskaudella.

68. *Ylioppilastutkintoa ja lukiokoulutusta sekä ammatillisia tutkintoja kehitetään erillisinä tutkintoina. Lukiokoulutusta ja ammatillisia tutkintoja uudistettaessa parannetaan mahdollisuuksia rakentaa joustavia opintopolkuja ja lisätään mahdollisuuksia suorittaa osia tutkinnoista yli tutkintorajojen.*

[6] Lääninhallitusten peruspalvelujen arviointi 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009

69. *Ammatillisen perustutkinnon, ylioppilastutkinnon sekä lukion oppimäärän suorittamista rinnakkain kehitetään saatujen kokemusten ja tehtyjen arviointien pohjalta. Kootaan ja selvitetään toisen asteen tutkintojen rinnakkaisen suorittamisen nykytilanne, läpäisyaste, sijoittuminen työelämään ja jatkokoulutukseen sekä opiskelijakohtaiset kustannukset.*

70. *Ammatillisten tutkintojen joustavuutta lisätään siten, että yksilölliset valinnat ja tutkintojen suorittaminen myös osa kerrallaan on mahdollista silloin kun se on työelämän ja yksilön tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista. Nuorten koulutuksen ensisijaisena tavoitteena on kokonaisen tutkinnon suorittaminen. Aikuiskoulutuksessa tavoitteena on tukea osaamisen kehittämistä työuran eri vaiheissa.*

71. *Ammatillisessa koulutuksessa hyödynnetään työvaltaisia opiskelumenetelmiä ja vaihtoehtoisia koulutusmalleja mm. yhdistämällä erilaisia ammatillisen koulutuksen järjestämismuotoja. Kehitetään menettelyjä oppisopimuskoulutuksen osallistumiskynnyksen alentamiseksi. Muun muassa maahanmuuttajien ja vammaisten osallistumista oppisopimuskoulutukseen edistetään esimerkiksi lisäämällä opiskelijan tukipalveluita tuetun oppisopimuksen mallin mukaisesti. Sopimuksellista yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja työpajojen kesken vahvistetaan siten että opinnot voidaan suorittaa työpajoilla tai muissa vaihtoehtoisissa oppimisympäristöissä.*

72. *Kehitetään monityönantajaista oppisopimuskoulutusta.*

73. *Perusopetuksen lisäopetuksen, ammatillisen peruskoulutuksen valmistavien ja valmentavien koulutusten sekä työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön yhteistyötä vahvistetaan ja työnjakoa selkeytetään siten, että ne tukevat tehokkaasti jatko-opintoihin siirtymistä.*

Lukiokoulutus

Lukion rahoitusperusteet uudistetaan

Lukion valtionosuusjärjestelmä on laskennallinen ja perustuu toteutuneisiin valtakunnallisiin kustannuksiin. Lukiossa kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikköhintoja on korotettu vähäisen opiskelijamäärän perusteella. Korotus ei ole koskenut yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Korotus on astunut voimaan, jos kunnassa/kuntayhtymässä, lukio-opiskelijoiden määrä on ollut alle 200. Korotus on ollut opiskelijaa kohden vielä korkeampi, jos mainittu opiskelijamäärä on alittanut 60. Korotuksen kokonaisrahoitus on runsaat 30 miljoonaa euroa vuositasolla. Korotus on pienentänyt muiden koulutuksen järjestäjien rahoitusta vastaavasti. Korotusta saavia pieniä kuntia on 175.

Rahoitusta koskevien muutosten tulee tukea lukioverkon kehittämistä ja turvata lukiokoulutuksen alueellinen saavutettavuus. Olosuhdetekijät tulee ottaa huomioon. Kontaktiopetuksen säilyessä ensisijaisena ja pääsääntöisenä opetusmuotona hyödynnetään etäopetuksen tarjoamat mahdollisuudet opetustarjonnan turvaamisessa ja opetuksen monipuolistamisessa. Rahoitusperusteiden uudistamisen tulee tukea lukiokoulutuksen laadun ja tuloksellisuuden kehittämistä ja kannustaa koulutuksen läpäisyyn.

74. *Lukiokoulutuksen rahoitusperusteet uudistetaan ottaen huomioon rahoituksen ylläpitäjäneutraalisuus. Rahoitusta uudistetaan siten, että se turvaa ikäluokkien pienentyessä lukiokoulutuksen laadun ja alueellisen saavutettavuuden myös etäopetusta hyödyntäen. Rahoitusperusteisiin sisällytetään tuloksellisuusrahoitusosuus, joka palkitsee koulutuksen laadusta ja laadun parantamisesta, esimerkiksi yksilön oppimistulosten paranemisesta ja vähäisistä keskeyttämisistä. Rahoitusta uudistettaessa turvataan maahanmuuttajien mahdollisuus lukiokoulutukseen.*

Lukion tavoitteet, tuntijako ja opetussuunnitelmat uudistetaan

Voimassa oleva lukiokoulutuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskeva valtioneuvoston asetus[7] sekä sen mukaiset lukion opetussuunnitelman perusteet otettiin käyttöön syyslukukaudella 2005. Opetussuunnitelman perusteet on uudistettu keskimäärin kymmenen vuoden välein.

Lukiokoulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako sekä lukion opetussuunnitelman perusteet perustuvat 2000-luvun alun tieto- ja osaamistarpeisiin. Tulevaisuuden tieto- ja osaamistarpeet sekä työelämäyhteys ja -tietämys edellyttävät koulutuksen tavoitteiden ja sisältöjen kehittämistä ja uudistamista. Yleissivistyksen vahvistamiseksi ja laajentamiseksi tulisi opinnoissa tavoitella aikaisempaa syvällisempiä tietoja, taitoja, osaamista sekä joustavia mahdollisuuksia suorittaa osia toisen asteen tutkinnoista yli tutkintorajojen. Samalla tulee lisätä myös integroivaa ja kokonaisuuksien hallintaan valmentavaa opetusta ja opiskelua kaikille yhteisinä opintoina. Aikuisopiskelun omaleimaisuus on turvattava myös jatkossa.

75. *Lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskeva valtioneuvoston asetus sekä lukion opetussuunnitelman perusteet uudistetaan perusopetuksen tavoitteita ja tuntijakoa koskevan asetuksen uudistamisen jälkeen. Tavoitteena on, että lukion uusi tuntijako astuu voimaan 1.8.2016.*

76. *Lukiokoulutukseen kehitetään tuloksellisuusrahoitusta tukevat ja kattavat laatukriteerit.*

Ylioppilastutkinnon kehittäminen

Ylioppilastutkinnon avulla selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyyden. Tutkintoon sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraissa kielissä, matematiikassa ja reaaliaineissa järjestettäviä kokeita. Tutkintoon osallistuvan on suoritettava äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä valintansa mukaan kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat toisessa kotimaisessa kielessä, yhdessä vieraassa kielessä, matematiikassa ja reaaliaineissa järjestettävä koe. Lisäksi tutkintoon osallistuva voi suorittaa yhden tai useamman ylimääräisen kokeen.

Ylioppilastutkinto on toiminut lukion päättötutkintona. Lisäksi sitä on hyödynnetty valittaessa opiskelijoita lukion jälkeisiin opintoihin. Tutkinnon kehittämisessä on otettu molemmat näkökulmat huomioon. Tutkinnon hyödyntäminen jatkossa entistä enemmän korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa edellyttää tutkinnolta entistä enemmän opiskelijoiden yleisen osaamisen ja heidän tiedon käsittelyvalmiuksiensa arviointia sekä koearvosanojen vertailukelpoisuutta.

77. *Ylioppilastutkintoa kehitetään tukemaan koulutuksen yleissivistäviä tavoitteita ja mahdollistamaan tutkinnon laajempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Tutkinnon toisesta äidinkielen kokeesta kehitetään yleissivistystä sekä tiedon käsittelyä ja pätevyyden arvioinnin taitoja mittaava koe. Uusi koe tulee käyttöön kevään 2015 ylioppilaskirjoituksissa. Valmistellaan tieto- ja viestintätekniikan asteittaista käyttöönottoa tutkinnon suorittamisessa.*

78. *Ylioppilastutkinnon opiskelijavalinnoissa hyödyntämisen mahdollistamiseksi varmistetaan tutkintoon sisältyvien koearvosanojen vertailukelpoisuus yli koerajojen ja kirjoituskertojen.*

79. *Pienennetään opiskelijoille aiheutuvia opiskelukustannuksia ja parannetaan opiskelijoiden taloudellista asemaa siirtämällä ylioppilastutkintolautakunnan kiinteät kanslia- ja vuokrakustannukset valtion talousarviomenoksi. Muutos toteutetaan vuodesta 2012 lukien.*

[7] Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002)

Ammatillinen koulutus

Keskeyttämistä vähennetään

Ammatillisen koulutuksen vetovoima on tasaisesti parantunut ja tällä hetkellä n. 45 % perusopetuksen päättäneistä siirtyy välittömästi ammatilliseen koulutukseen. Osuus oli 36 % vuonna 2001. Keskeyttäminen on vähentynyt tasaisesti koko 2000-luvun ajan. Lukuvuonna 2008–2009 ammatillisen koulutuksen keskeytti kokonaan vajaa 8 %, kun vastaava osuus lukuvuonna 2000–2001 oli melkein 12 %. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä oli vuonna 2008 noin 12 000 ja esimerkiksi vuonna 2004 noin 12 400. Keskeyttäneiden absoluuttinen määrä ei siten ole merkittävästi pienentynyt. Ammatillisen koulutuksen tavoiteajassa läpäisseiden osuus ei myöskään 2000-luvulla ole kasvanut toivotulla tavalla. Vuoden 2000 uusista opiskelijoista 57 % suoritti ammatillisen perustutkinnon tavoiteajassa tai nopeammin. Viimeisin tilasto on vuoden 2005 uusista opiskelijoista, joista tutkinnon läpäisi tavoiteajassa tai nopeammin 58 %.

80. *Toteutetaan ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, jolla vähennetään koulutuksen keskeyttämistä ja tuetaan opintojen etenemistä sekä tutkintojen suorittamista tavoiteajassa. Tehostamisohjelmalla tuetaan erityisesti opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon ennakoivien ja nykyistä yksilöllisempien toimintamallien kehittämistä, koko tutkinnon suorittamista tukevien pedagogisten ratkaisujen, ohjauskäytänteiden ja toimintamallien kehittämistä sekä erilaisten työvaltaisten oppimisympäristöjen ja –mahdollisuuksien tarjontaa.*

Ammatillista tutkintojärjestelmää kehitetään

Ammatillisten tutkintojen tulee perustua työelämän osaamistarpeisiin ja tutkintojärjestelmän tulee muodostaa selkeä ja johdonmukaisen kokonaisuus, joka tukee koko tutkinnon suorittamista, opintojen joustavaa suorittamista ja elinikäistä oppimista. Lähtökohtana on, että ammatillinen peruskoulutus antaa opiskelijalle vahvan ammattitaidon, joka mahdollistaa nopean työelämään siirtymisen sekä laaja-alaisia ammatillisia ja elinikäisen oppimisen valmiuksia. Ammatillisen aikuiskoulutuksen avulla tuetaan työuran eri vaiheissa olevien osaamisen kehittämistä siten, että osaaminen vastaa muuttuvien työmarkkinoiden sekä yksilöiden urakehityksen tarpeita.

Ammatilliseen koulutukseen siirtymisen edistämiseksi kehitettyjen valmistavien ja valmentavien koulutusten järjestelmä on monimutkainen ja voi johtaa moninkertaiseen koulutukseen ja hidastaa tutkintoon johtavaan koulutukseen siirtymistä. Tukimuotojen paremmalla hyödyntämisellä ja suuntaamisella voitaisiin tukea aliedustettujen ryhmien koulutukseen pääsyä ja tutkinnon suorittamista.

81. *Vahvistetaan ammatillisten perustutkintojen ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osaamisperusteisuutta.*

82. *Kehitetään ammatillista tutkintojärjestelmää siten, että se muodostaa työelämän osaamistarpeiden näkökulmasta selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Ammatillisesta tutkintorakenteesta ja siihen kuuluvista tutkinnoista päätetään yhdessä asetuksessa. Yhtenäistetään ammatillisten tutkintojen nimet ja muodostetaan tutkintonimikkeet tutkintoihin. Otetaan käyttöön ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalainen siirtojärjestelmä (ECVET) kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa vuonna 2014.*

83. *Vakiinnutetaan työnjohtokoulutus työelämän osaamistarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.*

84. *Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten asema ja sisältö selkiytetään.*

Ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa vahvistetaan

Ammatillisen koulutuksen laadun parantamiseksi on toteutettu monipuolisia ja laaja-alaisia toimenpiteitä. Koulutuksen laatu on parantunut, mutta koulutuksen järjestäjien välillä on edelleen suuria eroja. Samaan aikaan odotukset ja vaatimukset koulutuksen laatua kohtaan ovat kasvaneet. Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen toimintaprosessien kehittäminen sekä asiakaslähtöisyyden ja vaikuttavuuden vahvistaminen edellyttävät koulutuksen järjestäjiltä systemaattista laadunhallintaa. Tällä hetkellä noin kolmasosalla ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on toimiva laadunhallintajärjestelmä, mutta useilla järjestäjillä laadun kehittäminen on vasta alkuvaiheessa. Toimiva laadunhallinta tukee myös toiminnan kustannustehokkuuden lisäämistä.

85. *Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa siten, että kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on vuoteen 2015 mennessä toimiva laadunhallintaa ja laadun jatkuvaa parantamista tukeva järjestelmä. Kehitetään systemaattinen menettely ja tukimuodot laatutyön eri vaiheessa olevien koulutuksen järjestäjien kannustamiseksi laadun jatkuvaan parantamiseen.*

86. *Kehitetään työpaikoilla ja -pajoilla tapahtuvan opiskelun ja oppisopimuskoulutuksen laadunhallinnan välineitä ja menettelyitä.*

Rahoituksen kannustavuutta lisätään ja ohjausta yhtenäistetään

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoitusta tulee kehittää niin, että se muodostaa nykyistä selkeämmän kokonaisuuden ja tukee elinikäisen oppimiselle, yhteiskuntatakuun toteuttamiselle sekä koulutusjärjestelmän laadulle, tehokkuudelle ja tuloksellisuudelle asetettavien tavoitteiden saavuttamista. Myös ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja säätelyjärjestelmää tulee kehittää siten, että se tukee edellä mainittuja tavoitteita.

Ammatillisen erityisopetuksen opiskelijamäärät ovat lisääntyneet voimakkaasti viime vuosina. Samalla opiskelijoiden palvelutarpeen vaihtelu on lisääntynyt. Erityisopetuksen rahoitus ei nykyisin ota riittävästi huomioon palvelutarpeissa olevia eroja.

87. *Ammatillisen koulutuksen rahoitus uudistetaan palkitsemaan koulutuksen laadusta ja laadun parantamisesta. Tavoitteena on tukea nykyistä paremmin koko ikäluokan kouluttamista, koulutuksen läpäisyn parantamista, nopeampaa siirtymistä työelämään ja aiemmin opitun tunnustamista. Rahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjälle.*

88. *Ammatillisen erityisopetuksen rahoitusperusteita uudistetaan siten, että ne tukevat erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukipalvelujen järjestämistä palvelutarpeen mukaisesti.*

89. *Kehitetään ammatillisen koulutuksen ohjausjärjestelmää siten, että ammatillista perus- ja lisäkoulutusta voidaan ohjata elinikäisen oppimisen periaatteella nuorten ja aikuisten erityispiirteet huomioiden. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus edistää työelämän tarpeisiin vastaamista.*

Kansainvälistymistä edistetään

Kansainvälistyminen on olennainen osa ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaa. Opiskelijat suorittavat enenevässä määrin opintoja ulkomailla. Oppilaitosten opettajat ja johto kehittävät osaamistaan ja antamaansa koulutusta kansainvälisten kumppaneiden kanssa erilaisissa yhteistyöprojekteissa. Ammatillisen koulutuksen vientihankkeita on toteutettu jo pitkään, mutta vaihtelevilla käytännöillä.

Ammatillisen koulutuksen eurooppalaisen yhteistyön tavoitteena on lisätä ammatillisen osaamisen vertailtavuutta Euroopassa ja näin edistää ammatillisessa koulutuksessa olevien ja ammatillisen tutkinnon

suorittaneiden liikkuvuutta sekä eurooppalaisten työmarkkinoiden kehittymistä. Ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten siirtojärjestelmä (ECVET) edistää liikkuvuutta ja tutkintojen vertailtavuutta.

90. *Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden, tutkinnon suorittaneiden ja opetushenkilöstön liikkuvuutta lisätään edelleen. Tavoitteena on lisätä pitkäkestoista opiskelijaliikkuvuutta 30 % ja opettajien kansainvälisiä työelämäjaksoja ja muuta liikkuvuutta 20 % vuoteen 2016 mennessä. Edistetään koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen vertaisoppimiseen ja -arviointiin.*

91. *Vaikutetaan aktiivisesti eurooppalaisen ammatillisen koulutuspolitiikan tavoitteenasetteluun ja edistetään ammatillisen koulutuksen eurooppalaisen yhteistyön (Kööpenhaminan prosessi) tavoitteiden saavuttamista Suomessa.*

92. *Lisätään ammatilliseen koulutukseen liittyvää opetushallinnon ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien verkostojen yhteistyötä Euroopan unionin ulkopuolisten maiden kanssa.*

93. *Tehostetaan ulkomailla suoritettuja opintojen, työssäoppimisen ja työkokemuksen hyväksilukemista osana ammatillisen tutkinnon suorittamista.*

Korkeakoulut ja tutkimus

Rakenteellista kehittämistä vauhditetaan ja ammattikorkeakouluja uudistetaan

Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen on edennyt viime vuosina korkeakoulujen omien kehittämislinjausten pohjalta. Yliopistojen määrä on vähentynyt 20 yliopistosta 16 yliopistoon ja ammattikorkeakoulujen 30 ammattikorkeakoulusta 25 ammattikorkeakouluun. Samanaikaisesti korkeakouluverkko on tiivistynyt korkeakoulujen toimipisteiden vähetessä.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kehitetään niiden erilaiset lähtökohdat ja tavoitteet huomioiden erilaisina ja toisiaan täydentävinä kokonaisuuksina, jotka perustuvat toisistaan poikkeaviin tutkintoihin, tutkintonimikkeisiin ja tehtäviin. Korkeakoulutuksen rahoitusmallit muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, jossa huomioidaan korkeakoulusektorien erityispiirteet. Korkeakoulujen rahoitusmalleja kehitetään siten, että ne kannustavat yhteistyöhön ja työnjakoon.

Korkeakouluverkkomme on edelleen liian sirpaloitunut. Koulutustarjonnan suuntaamisessa ei ole huomioitu riittävästi työelämän osaamistarpeiden muutoksia. Läpäisyyn, vetovoimaan ja opiskelijoiden työllistymiseen liittyvät ongelmat ovat yleisimpiä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen pienissä sivutoimipisteissä. Yliopistouudistus loi edellytyksiä yliopistojen rakenteelliseen uudistumiseen.

Alueiden kilpailukyky riippuu niiden menestyksestä globaaleilla markkinoilla. Voimavaroja tulee koota yhteen alueellisiksi osaamiskeskittymiksi sekä määrittää yhteistyölle yhteiset strategiset tavoitteet ja sopia keskinäisistä työnjaoista. Vaikuttavuutta syntyy koulutuksen ja tutkimuksen laadun parantamisella ja tutkimus- ja innovaatio-osaamisen hyödyntämisellä yritys- ja työelämässä.

94. *Ammattikorkeakoulujen rahoitus- ja säädösohjausta uudistetaan vuoden 2014 alusta vauhdittamaan ammattikorkeakoulujen rakenteellista uudistamista ja toiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamista.*

95. *Ammattikorkeakoulujen toimiluvat uudistetaan vuoden 2014 alusta. Toimilupa on valtioneuvoston asetus, jossa säädetään koulutusvastuista ja muista toiminnan edellytyksistä, jolloin koulutustarjontaa voidaan suunnata työelämän tarpeisiin paremmin vastaavaksi.*

96. *Ammattikorkeakoulujen yhteyttä alueensa kehittämiseen ja työelämään tiivistetään ja yleisen johtamisen edellytyksiä vahvistetaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa ammattikorkeakouluja lisäämään työ- ja elinkeinoelämän edustajia keskeisissä hallintoelimissään.*

97. *Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskeva lainsäädäntö muutetaan ammattikorkeakoulujen osalta niin, että rahoituksen määräytymisperusteissa ja rahoituskriteereissä otetaan huomioon ammattikorkeakoulujen koko lakisääteinen toiminta laatua, vaikuttavuutta ja tehokkuutta korostaen. Korkeakoulukohtainen rahoitus määräytyy pääasiassa suoritettujen tutkintojen ja opintoprosessien laadun ja tehokkuuden sekä työllistymisen perusteella.*

98. *Opetus- ja kulttuuriministeriön järjestelmällisellä seurannalla ja arvioinnilla varmistetaan ammattikorkeakoulujen uudistamisen eteneminen ja asetettujen tavoitteiden toteuttaminen. Valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen aikataulussa arvioidaan miten ammattikorkeakoulujen rahoituksen siirto kunnilta valtiolle ja oikeushenkilöaseman muuttaminen toteutetaan.*

99. *Jokaisessa maakunnassa toimii yksi tai useampi korkeakoulu. Korkeakoulurakenteet vaihtelevat eri puolilla maata siten, että ne vahvistavat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen profiileja ja painoaloja ja palvelevat tarkoituksenmukaisella tavalla alueiden kehittämistarpeita. Yhteistyötä tuetaan tarkoituksenmukaisilla toiminta- ja hallintorakenteilla. Yliopistojen tehtävissä korostetaan tieteellistä tutkimusta ja tutkimukseen perustuvaa opetusta sekä valtakunnallista vaikuttavuutta ja ammattikorkeakoulujen tehtävissä työelämäyhteyksiä ja aluevaikuttavuutta.*

100. *Ruotsinkielistä korkeakoulutusta tarkastellaan väestön sivistys-, osaamis-, ja palvelutarpeen näkökulmasta, ottaen huomioon rakenteellisen kehittämisen yleiset periaatteet. Koulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden turvaamiseksi ruotsinkielinen ammattikorkeakoulutus keskitetään ruotsinkielisiin ammattikorkeakouluihin.*

101. *Korkeakoulutuksen laadun ja tehokkuuden lisäämiseksi edistetään korkeakoulujen rajat ylittävää tilojen, tukipalvelujen ja opettajaresurssien yhteiskäyttöä.*

102. *Yliopistojen rahoituksella tuetaan nykyistä paremmin koulutuksen tavoitteita, kuten koulutuksen läpäisyn parantamista, nopeampaa siirtymistä työelämään ja hallinnon tehostamista sekä opetuksen ja tutkimuksen laadun parantamista, kansainvälistymistä sekä korkeakoulujen profiloitumista vahvuusaloilleen. Yliopistojen uudistettu rahoitusmalli otetaan käyttöön vuonna 2013 ja siihen sisällytetään tieteellisen tutkimuksen laatua ja hyödynnettävyyttä tukevia kriteerejä.*

103. *Korkeakoulujen koulutustarjonta vuonna 2016 mitoitetaan kansallisen ennakoinnin pohjalta:*

- Yliopistojen koulutustarjonnan kokonaisvolyymi säilytetään nykyisellä tasolla. Alakohtaista lisäystarvetta on erityisesti opettajankoulutuksessa. Alakohtaiset lisäykset toteutetaan nykyistä koulutustarjontaa uudelleen suuntaamalla.
- Ammattikorkeakoulujen aloittajamääriä vähennetään 2 200 aloituspaikalla vuonna 2013. Vähennykset suunnataan erityisesti kulttuurialalle, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalle sekä tekniikan ja liikenteen alalle. Sosiaali- ja terveysalalla on lievää koulutuksen lisäystarvetta.

104. *Vuodesta 2013 alkaen toteutetaan Taideyliopisto yhdistämällä Sibelius-Akatemia, Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulu. Taideyliopiston toimintaedellytykset turvataan.*

105. *Yliopistokeskuksilla on tiivis yhteys emoyliopistojen toimintaan. Niiden toimintaedellytykset turvataan suuntaamalla niiden toimintaa korkeakoulujen osaamista täydentävään, alueiden tarpeita palvelevaan aikuiskoulutukseen ja tutkimustoimintaan.*

106. *Rakenteellisesti uudistuneen korkeakoululaitoksen toimintaedellytysten turvaamiseksi:*

- Hallitus varautuu tekemään yliopistoihin harkinnanvaraisia kohdennettuja finanssisijoituksia yliopistojen toiminnan laadun ja vaikuttavuuden perusteella.
- Uudistuneiden ammattikorkeakoulujen toimintaedellytyksiä varaudutaan vahvistamaan finanssisijoituksin alueiden elinvoimaisuuden, kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.
- Yksityishenkilöiden korkeakoululahjoitusten verovähennyskelpoisuutta jatketaan.

Laadukkaasta koulutuksesta nopeammin työelämään

Korkeakoulujärjestelmän nykyisiä heikkouksia ovat hidas opintoihin sijoittuminen, heikko läpäisy ja moninkertainen koulutus. Suomessa 20–29-vuotiaista koulutuksessa on yli 40 %, kun muissa OECD-maissa vain joka neljäs. Yliopistojen tutkinnonuudistus ei ole lyhentänyt opiskeluaikoja eikä merkittävästi lisännyt koti- ja ulkomaista liikkuvuutta. Korkeakouluopintoja hidastavat mm. työssäkäynti opintojen aikana, puutteellinen opinto- ja uraohjaus, jäykät opetusjärjestelyt, opiskelukykyyn ja –motivaatioon liittyvät ongelmat.

Korkeakoulujen opiskelijavalinnan uudistaminen on käynnistetty korkeakouluopintoihin sijoittumisen nopeuttamiseksi. Opiskelijavalintojen uudistamisen tavoitteena on opiskelijoiden valintatilanteen helpottaminen parantamalla koulutustarjontaa koskevan tiedon saatavuutta, vähentämällä hakukohteiden määrää ja siirtymällä laajempiin valintakokonaisuuksiin. Opiskelijavalinnan sujuvuutta hakijan ja korkeakoulun näkökulmasta parannetaan ottamalla käyttöön korkeakoulujen yhteinen sähköinen haku- ja valintajärjestelmä vuonna 2013.

Korkeakoulutuksen nykyinen säätely on liian yksityiskohtaista. Opiskelijavalintojen uudistuksen yhteydessä on tarve uudistaa myös koulutusvastuiden säätelyä siten, että korkeakoulujen kyky vastata joustavasti tieteen, työelämän ja yhteiskunnan muutoksiin vahvistuu. Opintojen etenemistä ja opiskelumotivaatiota edistetään siten, että opintojen yksityiskohtaisempi suuntautuminen tapahtuu vasta opintojen myöhemmässä vaiheessa.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkinnoilla on erilaiset tavoitteet ja sisällöt. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet siirtyvät pääasiallisesti työelämään. Yliopistoista työelämään siirrytään ensisijaisesti ylemmän korkeakoulututkinnon pohjalta. Tavoitteena on, että yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet siirtyvät tutkinnon suorittaneina työelämään vuotta nykyistä nopeammin.

107. *Yliopistotutkintoja ja ammattikorkeakoulututkintoja kehitetään niiden erilaiset lähtökohdat ja tavoitteet huomioiden. Uudistetaan korkeakoulujen koulutusvastuuta ja tutkintoja koskeva säätely siten, että korkeakoulujen autonomiaa koulutuksen järjestämistavoissa vahvistetaan. Maisterin tutkinto säilyy yliopistojen pääasiallisena perustutkintona. Uudet säädökset tulevat voimaan vuoden 2014 alusta lukien. Säädökset valmistellaan siten, että korkeakoulujen koulutusvastuiden kokonaisuus selkiytyy, yhteiskunnan koulutus- ja osaamistarpeet turvataan, ja koulutusta voidaan koota suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön maisteriohjelma-asetuksesta luovutaan. Terveydenhuoltoalan korkeakoulutusta selkeytetään koulutuksen työelämävastaavuuden varmistamiseksi. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto säilytetään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden ensisijaisena jatkotutkintona ja kehitetään edelleen työelämälähtöisenä koulutuksena. Tutkinnon tunnettuutta työelämässä parannetaan.*

108. *Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa yhdessä korkeakoulujen kanssa siitä, että korkeakoulujen opiskelijavalinnat ja korkeakouluopintojen rakenteet on uudistettu 2015 loppuun mennessä nopeuttamaan korkeakoulutukseen pääsyä. . Ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakevien aseman parantamiseksi mahdollistetaan ensimmäisessä vaiheessa heidän valintansa omassa kiintiössään, jonka käyttöönotosta ja suuruudesta päättää korkeakoulu. Toisessa vaiheessa hakujärjestelmä uudistetaan siten, että yhteishaussa valitaan vain ensimmäistä korkeakoulupaikkaansa hakevia. Muiden hakijoiden valitsemiseksi otetaan käyttöön erillisiä haku- ja valintaväyliä siten, että mahdollisuus joustavaan alan vaihtoon turvataan. Opiskelijavalintojen uudistuksen yhteydessä arvioidaan ns. pakkohaun tarkoituksenmukaisuus.*

109. *Korkeakoulut nostavat opetuksen ja ohjauksen tasoa ja parantavat tutkintojen läpäisyä kaikilla tutkintotasoilla:*

- Jokaiselle opiskelijalle turvataan laadullisesti tasavertaiset koulutusedellytykset ja opiskelijapalvelut koulutuspaikkakunnasta riippumatta.
- Ammattikorkeakoulujen uudessa rahoitusjärjestelmässä otetaan huomioon mm. tutkinnot, opintoprosessien laatu ja korkeakoulun strategista kehittämistä tukevat toimet.
- Yliopistojen rahoitus kytketään nykyistä tiiviimmin suoritettuihin opintopisteisiin ja opiskelijapalautteeseen, jota tukevaa palautejärjestelmää kehittävät yhteistyössä UNIFI, opiskelijajärjestöt ja opetus- ja kulttuuriministeriö.

Laadukkaalla tutkimuksella ja innovaatiotoiminnalla kilpailukykyä ja vaikuttavuutta

Talouden kasvu, elinkeinorakenteen uudistuminen ja pitkän aikavälin kilpailukyky perustuvat korkeatasoiseen osaamiseen, joka edellyttää sekä perustutkimuksen vahvistamista sekä sen rinnalla alueelliseen työelämään ja yrityksiin kytkeytyvää monipuolista, uutta luovaa soveltavaa tutkimusta.

Suomen kokonaistutkimuspanos kasvoi 2000-luvulla keskimäärin 5 prosenttia vuodessa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen osuus bruttokansantuotteesta säilytetään nykyisellä noin neljän prosentin tasolla. Yritysten, yliopistojen ja julkisen sektorin keskinäiset rahoitusosuudet pyritään säilyttämään nykytasolla.

Useat kotimaiset ja kansainväliset arvioinnit ovat viime vuosina nostaneet esiin suomalaisen tutkimusjärjestelmän puutteita ja kehittämistarpeita: Suomen tieteellisen tutkimuksen taso ei ole 2000-luvulla kehittynyt odotetulla tavalla, tutkimusjärjestelmä on pirstoutunut moniin pieniin yksiköihin, valtion tutkimuslaitokset eivät muodosta toiminnallista kokonaisuutta ja toimivat osin irrallaan muusta tutkimusjärjestelmästä. Kansainvälinen koulutus- ja tutkimusyhteistyö on edennyt hitaasti.

Tutkimusjärjestelmän vahvistamiseksi ja työnjaon selkeyttämiseksi:

110. *Hallitusohjelman puolivälitarkistuksen yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloilla laaditaan tiiviit toimintaohjelmat tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän kehittämisen kannalta tärkeistä teemoista. Tutkimus- ja innovaationeuvosto tiivistää toimintaohjelmat yhdeksi kokonaisuudeksi.*

111. *Tutkimuksen tasoa nostetaan ja tutkimusedellytykset turvataan niin, kyetään jatkuvasti tuottamaan sekä perustutkimuksesta että kehittämistoiminnasta syntyviä korkeatasoisia uusia innovaatioita ja tieteellisiä läpimurtoja.*

112. *Suomen Akatemia roolia kansainvälisen tutkimusyhteistyön vahvistajana lisätään ja huippututkimukselle turvataan hyvät toimintaedellytykset pitkäkestoisella rahoituksella. Akatemian rahoitusta suunnataan myös SHOKien (strategisen huippuosaamisen keskittymät) painopistealueisiin sekä uusien tutkimuksellisten avausten kehittämiseen.*

113. *Perustutkimuksen edellytyksiä vahvistetaan yliopistoissa ja innovaatiotoiminnan ja tuotekehitystyön edellytyksiä vahvistetaan erityisesti ammattikorkeakouluissa. Lisätään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen niiden omaa profiilia tukevaa tutkimusyhteistyötä.*

114. *Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoimintaa hyödynnetään elinkeinorakenteen monipuolistamisessa, luovan talouden ja uusien kasvualojen, kuten ympäristö- ja energiateknologian, uusien materiaalien ja luonnonvara-alojen kehittämisessä, yhteiskunnan palvelurakenteiden uudistamisessa ja kestävän kasvun edistämisessä.*

115. *Ammattikorkeakoulut kehittävät tki-toimintaansa niin, että ammattikorkeakoulut pystyvät entistä suunnitelmallisemmin palvelemaan alueen pk-yritysten ja palvelusektorin tarpeita, mikä edellyttää tki-työn huomioimista opetushenkilöstön toimenkuvissa.*

116. *Yliopistot ja ammattikorkeakoulut kehittävät yhteisiä yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa tehtävän tutkimusyhteistyön muotoja.*

117. *Ammattikorkeakoulut tiivistävät koulutuksen, tki-toiminnan ja työelämän yhteyksiään ja monipuolistavat rahoituspohjaansa hyödyntämällä Tekes-rahoitusta nykyistä paremmin.*

118. *Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset tehostavat alueellista toimintaansa ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa ammatillisen koulutuksen merkityksen vahvistamiseksi innovaatiojärjestelmässä sekä luovuuden ja huippuosaamisen kehittämiseksi ammatillisessa koulutuksessa. Kehitetään ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön osaamista innovaatioiden tuottamisessa, tunnistamisessa ja tuotteistamisessa.*

119. *Sektoritutkimuslaitosten ja korkeakoulujen välistä työnjakoa selkeytetään. Perustutkimustehtävien siirtäminen yliopistojen yhteyteen mahdollistetaan. Sektoritutkimuslaitokset kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Tätä tarkoitusta varten tutkimus- ja innovaationeuvosto laatii ehdotuksen sektoritutkimuslaitoskentän rakenteelliseksi kehittämiseksi.*

120. *Vahvistetaan koulutuksen ja koulutuspolitiikan kehittämistä palvelevaa tutkimusta suuntaamalla ministeriöiden käytössä olevia tutkimusmäärärahoja pitkäjänteisiin tutkimushankkeisiin ja kokoamalla alan tutkimus monitieteelliseksi koulutustutkimuksen verkostopohjaiseksi tutkimusyksiköksi.*

121. *Suomen Akatemia vahvistaa perustutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta.*

Tutkijakunnan osaamistason vahvistaminen sekä tutkijankoulutuksen ja tutkijanuran edistäminen

Maailmanlaajuisesti tuotetun tutkimustiedon tehokas hyödyntäminen edellyttää tutkimushenkilöstön yhä korkeampaa osaamista ja ammattitaitoa. Suomessa tki-henkilöstön osuus työllisestä työvoimasta on selvästi maailman suurin, mutta tutkijankoulutettujen osuus tutkimustyötä tekevistä on pieni. Näistä valtaosa toimii yritysten tuotekehitystehtävissä. Uusien innovaatioiden kehittämisessä korostuu yhä enemmän koulutetun tutkijakunnan merkitys

Yliopistoissa tieteellisen ja taiteellisen jatkokoulutuksen (tutkijankoulutuksen) laatua parannetaan edelleen. Tavoitteena on, että pääosa tutkimusorientoituneista ja motivoituneista jatko-opiskelijoista pääsee järjestelmällisen, laadukkaan ja ammattimaisen tutkijankoulutuksen piiriin, jotta tohtorintutkinto voidaan suorittaa nykyistä nuorempana ja nopeammin.

122. *Tohtorintutkintojen vuosittainen tavoite suunnitelmakaudella on 1 600 tutkintoa. Yliopistoissa painopistettä siirretään tutkijankoulutuksesta tohtorintutkinnon jälkeisen tutkijanuran kehittämiseen.*

123. *Yliopistot kokoavat eri alojen tohtoriohjelmat ja jatko-opiskelijat pääasiallisesti yhteen tutkijakouluun tutkijankoulutuksen suunnitelmallistamiseksi ja tehostamiseksi. Tutkijankoulutus toteutetaan ensisijaisesti nelivuotisena kokopäiväisenä koulutuksena. Tohtoriohjelmissa on selkeät opiskelijan ja ohjaajan vastuut. Tohtoriohjelmat integroituvat tiiviisti yliopistoon ja ovat kiinteä osa sen tutkimusstrategiaa ja profiilia.*

124. *Tutkimusorganisaatioiden tutkijankoulutusyhteistyö toteutetaan yhteisrahoitteisesti. Tutkimusyhteistyötä ja liikkuvuutta lisätään sektorirajojen yli yritysten, korkeakoulujen ja*

tutkimuslaitosten kesken.

125. *Yliopistojen neliportaisen tutkijanuramallin soveltamisen ja uudentyyppisten, läpinäkyvään ja ennakoitavaan arviointiin perustuvien tutkijan- ja opettajanurapolkujen arviointi käynnistetään suunnitelmakaudella.*

126. *Tavoitteena on, että tohtorintutkinnon suorittaneita sijoittuisi nykyistä enemmän elinkeinoelämän palvelukseen. Tutkijankoulutuksen tulee olla entistä vahvemmassa yhteistyössä tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän kanssa.*

Tutkimusinfrastruktuurien vahvistaminen

Suomalaisen tutkimusjärjestelmän kansainvälinen menestys ja täysipainoinen yhteistyö johtavien tiedemaiden kanssa edellyttää paikallisten, alueellisten ja kansallisten tutkimusinfrastruktuurien kehittämistä ja ylläpitoa. Kansainvälisen verkottumisen varmistamiseksi tarvitaan myös suomalaisia kansainvälisesti korkeatasoisia ja kilpailukykyisiä tutkimusinfrastruktuureja sekä pääsy muiden maiden hallinnoimiin huipputason tutkimusinfrastruktuureihin. Suomessa tutkimusinfrastruktuureihin on panostettu huomattavasti vähemmän kuin monissa yhteistyö- ja kilpailijamaissa. Suomen ensimmäisessä tutkimusinfrastruktuurien tiekartassa (2009) tehtiin ehdotuksia uusien infrastruktuurien perustamisesta.

127. *Tutkimusinfrastruktuurien suunnitelmallista kehittämistä ja rahoituksen hallintaa vahvistetaan. Tutkimusinfrastruktuurien tiekartta päivitetään viimeistään vuonna 2013. Tutkimus- ja innovaationeuvoston koordinoivaa roolia kansallisessa tutkimusinfrastruktuuripolitiikassa vahvistetaan ja tutkimusinfrastruktuuripolitiikan hallinnointi osoitetaan pääasiallisesti Suomen Akatemian vastuulle.*

128. *Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö kalliita infrastruktuureja kehitettäessä on välttämätöntä. Globaalien ja eurooppalaisten yhteistyöjärjestelyjen avaamat mahdollisuudet tutkimusinfrastruktuurien rahoituksessa hyödynnetään nykyistä paremmin. Eri hallinnonalojen sekä julkisten että yksityisten toimijoiden yhteistyötä tiivistetään.*

129. *Uuden rakennerahastokauden ohjelmien mahdollisuudet hyödynnetään kansallisten tutkimusinfrastruktuurien kehittämisessä täysmääräisesti.*

Julkisten tietoaineistojen saatavuus sekä kansallinen digitaalinen kirjasto

Digitaalisten tietovarantojen mahdollisimman laaja hyödyntäminen tutkimuksessa, opetuksessa ja yleisessä tiedonsaannissa edellyttää niiden tehokasta ja laadukasta hallintaa, jakelua ja säilyttämistä.

Kirjastojen, museoiden ja arkistojen pysyvästi säilytettävän digitaalisen aineiston määrä kymmenkertaistuu vuoteen 2025 mennessä. Valtaosa aineistosta on, lainsäädännön perusteella pysyvästi säilytettävää. Digitaalisten aineistojen pysyvää säilymistä ei voida turvata nykyisissä toimija- ja sektorikohtaisissa operatiivisissa järjestelmissä. Pitkäaikaissäilytysjärjestelmän tehtävänä on hallita pitkäaikaisesti ja pysyvästi säilytettäviä digitaalisia aineistoja uhkaavat riskit ja keskeytymätön siirtyminen.

130. *Kehitetään julkisten tietoaineistojen hyödyntämistä palvelevaa tietoteknistä infrastruktuuria ja yhteisiä tietojärjestelmiä sekä organisaatio- ja sektorirajat ylittäviä palveluja. Kehitetään erityisesti tutkimuksen tietoinfrastruktuuria rakentamalla keskitetty tallennuspalvelu, tukemalla metatietojen tuottamista ja yhdenmukaistamalla tietoaineistojen tuottamiseen ja ylläpitämiseen liittyviä prosesseja.*

131. *Selvitetään opetus- ja kulttuuriministeriön mahdollisuudet toimia rekisteritutkimuksen kansallisen etäkäyttöjärjestelmän kehittämisen koordinoivana tahona.*
132. *Kirjastojen ja arkistojen digitaaliset, pääosin julkisin varoin tuotetut sisällöt ja palvelut tuodaan saataville yhteisen, käyttäjälähtöisesti suunnitellun Kansallinen digitaalinen kirjasto - asiakasliittymän välityksellä*

133. *Toteutetaan pitkäaikaissäilytysjärjestelmä, jolla turvataan digitaalisessa muodossa olevan asiakirja-aineiston, muun kulttuuriperintöaineiston sekä tutkimuksen tietoaineistojen säilyminen ymmärrettävinä ja käytettävinä tulevaisuuden asiakkaille. Tietojärjestelmät ja palvelut toteutetaan osana julkishallinnon tietohallintokokonaisuutta.*

Vahva kansainvälistyminen laadun turvaajana

Kansainvälisyys on toistaiseksi näkynyt melko ohuesti korkeakoulujen strategioissa ja profiileissa. Suomen korkeakoulut eivät ole olleet riittävän houkuttelevia laadultaan, kooltaan tai tarjonnaltaan. Ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita ja tutkijakoulutettavia on korkeakouluissa vähän. Kansainvälinen yhteistyö on pirstaloitunut yksittäisiksi hankkeiksi, joiden vaikuttavuus jää vähäiseksi ja voimavaroja ei hyödynnetä tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tutkimuksen ja koulutuksen laadun parantaminen, osaamisperustan vahvistaminen ja koulutusviennin mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttävät kasvavaa kansainvälistä avautumista. Yhteistyötä lisätään johtavien tiedemaiden ja nousevista talouksista erityisesti Kiinan, Venäjän, Brasilian ja Intian kanssa.

Nousevien talouksien kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriöltä ja sen hallinnonalan toimijoilta strategisesti suunnattuja toimenpiteitä, jotka perustuvat korkeatasoiseen asiantuntemukseen, ajantasaiseen ja ennakoivaan tietoon, toimiviin ja kehittyviin verkostoihin sekä viranomaisyhteistyöhön.

Suomi tukee toiminnallaan Eurooppa 2020 -strategian tavoitetta koulutuksen ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamisesta Euroopassa. Pohjoismaisen koulutus- ja tutkimusyhteistyön mahdollisuuksia tulee hyödyntää nykyistä paremmin.

Korkeakouluista kehitetään aidosti kansainvälisiä koulutus- ja tutkimusyhteisöjä. Korkeakoulujen henkilöstön kansainvälisyys tukee opiskelijoiden kansainvälistymistä. Opiskelijoiden kansainvälisiä valmiuksia vahvistetaan laadukkailla liikkuvuusjaksoilla ulkomaille ja ulkomailta. Kansainvälisiä elementtejä sisältävää opetustarjontaa lisätään kotimaassa ja kansainvälisille opiskelijoille tarkoitetut laadukkaat, vetovoimaiset ohjelmat kytketään korkeakoulujen painoaloihin. Opintojen eteneminen tavoiteajassa edellyttää liikkuvuudelta ja vieraskieliseltä opetukselta suunnitelmallisuutta ja monipuolisten opetusvälineiden hyväksikäyttöä sekä alojen ja korkeakoulujen tiivistä yhteistyötä.

134. *Suomi ottaa aktiivisen roolin eurooppalaisen koulutus- ja tutkimusalueen rakentamisessa. Korkeakoulutus- ja tutkimussektorin yhteistyötä ja läsnäoloa lisätään nousevissa talouksissa, erityisesti Kiinassa ja Venäjällä. Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset hyödyntävät kansainvälisessä yhteistyössä FinNode -yhteistyötä ja muita yhteistyörakenteita yhteistyössä yritysten kanssa. Korkeakoulut panostavat kohdemaiden kielten ja kulttuurin opetuksen ja tutkimuksen vahvistamiseen yhteistyön edellytysten luomiseksi.*

135. *Korkeakoulut kaksinkertaistavat EU:lta saatavan tutkimusrahoituksen määrän hyödyntämällä kaikkia eurooppalaisia rahoitusinstrumentteja täysimääräisesti. Eurooppalaisia rahoitusinstrumentteja hyödynnetään myös tutkimusinfrastruktuurien kehittämisessä ja rakenteellisessa uudistamisessa. Suomen Akatemian tutkimusrahoitusta kytketään entistä vahvemmin eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön yhteisten tutkimusohjelmien ja ohjelmasuunnittelun kautta.*

136. *Suomalaiset korkeakoulut rakentavat strategisia painopisteitään tukevia kansainvälisiä liittoutumia. Näiden liittoutumien puitteissa kehitetään yhteistä koulutustarjontaa, mukaan lukien kaksois- ja yhteistutkinnot sekä tiivistetään tutkimusyhteistyötä..*

137. *Korkeakoulut sisällyttävät kaikkiin tutkintoihin kansainvälistymistä tukevia sisältöjä. Opiskelija-, opettaja- ja henkilökuntaliikkuvuutta lisätään hyödyntämällä aiempaa paremmin uusiutuvia EU:n liikkuvuusohjelmia. Korkeakoulut edistävät opiskelijoidensa ja henkilökuntansa tasavertaisia kansainvälistymismahdollisuuksia kaikilla koulutusaloilla yhteistyössä CIMOn kanssa.*

138. *Edistetään ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan ja työmarkkinoille kehittämälle heille suunnattua kotimaisten kielten opetusta.*

139. *Edistetään koulutusvientiä. Lukukausimaksukokeilu EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille arvioidaan. Arvioinnissa seurataan kokeilun vaikutuksia korkeakoulutuksen kansainvälistymiseen ja vetovoimaan sekä vieraskielisen korkeakoulutuksen laatuun.*

Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutuksen tavoitteet korkealla

Vaikka aikuisväestön koulutustaso on kasvanut viimeisten vuosikymmenien aikana huomattavasti, on työikäisestä, 25–64-vuotiaasta väestöstä edelleen noin 600 000 vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa. Nuorista, 25–34-vuotiaista aikuisista vailla toisen asteen tutkintoa on noin 100 000; miehiä heistä on 63 000 ja naisia 37 000.

Valtiontalouden tasapainottaminen edellyttää säästöjen kohdentamista myös aikuiskoulutukseen. Tavoitteena on kuitenkin, että myös aikuisväestön osaaminen on vuoteen 2020 mennessä maailman kärkeä,

Suomessa aikuiskoulutukseen osallistutaan kansainvälisesti vertaillen paljon. Euroopan unionin kattavan työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2010 suomalaisista 25–64-vuotiaista 23 prosenttia osallistui koulutukseen kyselyä edeltäneen neljän viikon aikana. Osallistumisaste on kuitenkin viiden viimeisen vuoden aikana pysynyt samana ja välillä jopa laskenut. Työelämässä yhä lisääntyvät siirtymät ja suomalaisten nostaminen maailman osaavimmaksi kansaksi edellyttävät, että aikuisten koulutusmahdollisuudet turvataan. Aikuiskoulutuksella ja aikuisten oppimisella on tärkeä rooli myös yhteiskunnallisen osallistumisen ja yksilön hyvinvoinnin edistäjänä.

Laajemmin aikuiskoulutuksen eri muotoihin osallistumista ja sen esteitä, syitä ja vaikutuksia on selvitetty viimeksi vuonna 2006 Tilastokeskuksen aikuiskoulutustutkimuksessa. Tuolloin 18–64-vuotiaasta väestöstä 52 prosenttia osallistui erityisesti aikuisille järjestettyyn koulutukseen kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana. Runsaasti uutta tietoa aikuisten osallistumisesta, oppimisesta sekä aikuisten taidoista ja niiden käytöstä saadaan vuonna 2013, kun kahden mittavan tutkimuksen tulokset tulevat julki ja käytettäväksi. Tilastokeskus toteuttaa vuonna 2012 laajan aikuiskoulutustutkimuksen jo kuudetta kertaa. Syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana toteutetaan tiedonkeruu OECD:n organisoimaan kansainväliseen aikuistutkimukseen (PIAAC, Programme for the International Assessment of Adult Competencies). Tutkimuksessa kartoitetaan keskeisiä aikuisten tietoyhteiskunnassa tarvitsemia taitoja: lukutaitoa, numeerisia taitoja sekä ongelmanratkaisutaitoja tietoteknisessä ympäristössä. Tutkimukseen sisältyvällä laajalla kyselyllä saadaan uutta tietoa myös suomalaisten koulutuksesta, toiminnasta kansalaisena ja työntekijänä sekä näiden tekijöiden ja taitojen yhteyksistä taloudelliseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Tulosten julkistamisen jälkeen on käytössä laaja kehittämistyössä hyödynnettävä tietoaineisto.

140. *Tavoitteeksi asetetaan, että vuonna 2016 25–64-vuotiaista 27 prosenttia on osallistunut aikuiskoulutukseen tiedusteluhetkeä edeltäneen neljän viikon aikana ja 18–64 vuotiaista vähintään 60 prosenttia edeltäneen 12 kuukauden aikana ja 80 prosenttia kahden vuoden aikana.*

Tavoitteena on, että mikään osa aikuisväestöstä ei jää pysyvästi aikuiskoulutuksen ulkopuolelle.

141. *Aikuiskoulutukseen osallistumisen kynnystä alennetaan poistamalla näyttötutkintotavoitteisessa koulutuksessa tutkintomaksut vailla ammatillista tutkintoa olevilta aikuisilta. Lisäksi kehitetään hakevan toiminnan malleja yhteistyössä työelämän kanssa.*

142. *Aikuiskoulutuksen tarjontaa vähennetään vuodesta 2013 lukien. Ruotsinkielisen aikuiskoulutuksen asema kokonaisuudessa säilyy. Selkeytetään ammatillisen aikuiskoulutuksen työnjako opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön kesken*

143. *Aikuiskoulutustutkimuksen ja kansainvälisen aikuistutkimuksen tulosten pohjalta käynnistetään toimenpiteet hallituksen asettamien osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.*

Aikuisten koulutusmahdollisuuksia parannetaan

Tällä hetkellä aikuiskoulutus on tarjontapainotteista, eikä aikuisten valittavana oleva koulutusorganisaatioiden tarjonta välttämättä ei aina vastaa yksilöiden tarpeisiin. Aikuiskoulutustarpeeseen vaikuttaa yksilön koko aiempi koulutus-, työ- ja elämänura, minkä takia yksilöiden tarpeet eroavat huomattavasti toisistaan. Haasteena on kehittää järjestelmää kysyntäpainotteiseksi, jossa kansalaisten koulutuskysyntä voisi aiempaa kohdennetummin vaikuttaa koulutuksen sisältöihin ja tavoitteisiin.

Kysyntäpainotteinen aikuiskoulutusjärjestelmä vaatii koulutukseen suunnattujen julkisten resurssien kanavoimista kansalaisten kautta sekä koulutustarjonnan näkyvyyden ja vertailtavuuden parantamista. Aikuiskoulutuksen tulisi tavoittaa myös ne, jotka jäävät nykyisin aikuiskoulutuksen ulkopuolelle. Tukemalla yksilöiden kysyntää voidaan kannustaa aliedustettuja ryhmiä hankkimaan niille parhaiten sopivaa koulutusta ja oppilaitoksia kouluttamaan vailla tutkintoa olevia aikuisia.

Aikuiskoulutustilinsä avulla kansalaisella on mahdollisuus hankkia itselleen omia yksilöllisiä tarpeitaan vastaavaa aikuiskoulutusta. Aikuiskoulutustilijärjestelmä soveltuu ensisijaisesti lyhytkestoiseen osallistumiseen osa-aikaiseen opiskeluun ja täydentää siten aikuisten tutkintoon johtavaa ja muuta pitkäkestoisempaa aikuiskoulutusta.

Hallituskauden aikana selvitetään mahdollisuudet kehittää valtakunnallisen koulutusrahaston toimintaa niin, että jokaiselle työntekijälle kertyisi työsuhteen ajalta koulutusoikeutta, jota voidaan käyttää työsuhteen aikana tai sen päätyttyä ammattitaidon kehittämiseen. Lisäksi selvitetään opintovapaata koskevan lainsäädännön uudistustarpeet, jotta lainsäädäntö vastaa muuttunutta tutkintojärjestelmää ja vastaa työelämän tarpeisiin.

144. *Tavoitteena on tukea yksilöllisiin koulutustarpeisiin vastaamista siirtymällä kansalaisten henkilökohtaisiin koulutustileihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamat selvityshenkilöt laativat vuoden 2012 loppuun mennessä esityksen hallitusohjelman mukaisen henkilökohtaisen aikuiskoulutustilimallin muodosta ja käyttöönotosta. Selvityshenkilöiden tukena toimii asiantuntijatyöryhmä.*

145. *Kolmikantaisesti selvitetään tilien hyödynnettävyyttä osana työelämän kehittämistä. Työmarkkinajärjestöjen raamisopimuksen ja siihen liittyvien hallituksen toimenpiteiden mukaisesti valmistellaan osaamisen kehittämistä ja yritysverotuksessa toteutettavan erillisen koulutus- ja hyvinvointivähennyksen käyttöönottamista koskeva esitys 31.5.2012 mennessä.*

146. *Opetus- ja kulttuuriministeriö varmistaa, että kansalainen löytää sähköisestä sivistyskeskuksesta kaiken Suomessa tarjotun aikuiskoulutuksen ja että verkkopalvelun kautta voi hakeutua aikuiskoulutukseen. Palvelu kytkeytyy SADe-ohjelman Oppijan verkkopalveluun.*

Näyttötutkintojärjestelmää vahvistetaan

Näyttötutkintojärjestelmä on työelämän tarpeisiin kehitetty aikuisille suunnattu, ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton tutkintojärjestelmä. Näyttötutkintona voi suorittaa ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Näyttötutkintoihin ja niiden valmistaviin koulutuksiin osallistuneiden määrä on kasvanut merkittävästi 2000-luvun aikana. Kasvaviin aikuiskoulutustarpeisiin vastaaminen edellyttää toiminnan tehostamista ja rahoituksen kannustavuuden lisäämistä.

Näyttötutkintojärjestelmää kehitetään edelleen osana ammatillisen tutkintojärjestelmän kokonaisuutta. Näyttötutkintojärjestelmää vahvistetaan työelämässä hankitun osaamisen osoittamisen ja kehittämisen välineenä sekä joustavana osaamisen tunnustamisjärjestelmänä.

147. *Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitusta kehitetään siten, että rahoitus ei kannusta opetuksen järjestämiseen silloin kun opiskelijalla jo on tutkinnon suorittamisen edellyttämä osaaminen.*

148. *Tutkintotoimikuntien resurssit mitoitetaan ottaen huomioon toimikuntien luonne viranomaistoimintana. Lisätään tutkintotoimikuntien sihteeriresursseja toiminnan laadun varmistamiseksi.*

149. *Tutkinto suoritusten arvioijien riittävästä koulutuksesta huolehditaan ja koulutusta kehitetään. Ammattitaito osoitetaan työpaikoilla aina, kun se on mahdollista. Ammattitaidon arvioinnin riippumattomuus ammattitaidon hankkimisesta tulee varmistaa tutkintotilaisuuksia suunniteltaessa ja toteutettaessa.*

150. *Näyttötutkintojärjestelmän laadunhallintaa vahvistetaan osana ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan kokonaisuutta. Ammattitaidon laadunvarmistuksen luotettavuutta lisätään arvioinnin dokumentointiaineiston alakohtaisesti keskitetyllä tuottamisella.*

151. *Näyttötutkintoaineistoja kehitetään tukemaan näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta ja tehokkuutta sekä tutkintotilaisuuksien tasalaatuisuutta. Keskitettyjä ja alakohtaisia näyttötutkintoaineistoja tuotetaan niitä tilanteita varten, kun ammattitaitoa ei voida arvioida työpaikoilla.*

Korkeakoulujen aikuiskoulutuksella laajennetaan ja päivitetään osaamista

Lähes kolmasosalla korkeakouluihin valituista uusista opiskelijoista on jo korkeakoulututkinto tai opiskeluoikeus korkeakouluissa. Korkeakoulutettujen työurat vaihtelevat ja työelämässä vaadittava osaaminen muuttuu. Tutkinnon jälkeisellä koulutuksella voidaan tukea mm. uusien työnkuvien ja asiantuntija-alojen syntymistä ja korkeakoulutettujen erikoistumista.

Syynä moninkertaiseen korkeakouluopintoihin ovat myös työelämän eri tehtäviin säädetyt liian yksityiskohtaiset kelpoisuusvaatimukset sekä mahdollisuus hankkia tutkintoon johtavassa koulutuksessa osaamista täydentävää koulutusta maksutta. Korkeakoulutettujen tutkinnon jälkeiseen koulutukseen on kehitetty erillisellä määrärahalla työelämäyhteistyössä oppisopimustyyppistä täydennyskoulutusta.

152. *Korkeakoulututkinnon jälkeistä koulutusta kehitetään muodostamalla laajoja osaamiskokonaisuuksia mm. nykyisten erikoistumiskoulutusten ja -opintojen pohjalta. Nämä kokonaisuudet voivat sisältää myös osia tutkintoon johtavasta koulutuksesta ja ne voidaan suorittaa oppisopimustyyppisenä aikuiskoulutuksena. Luodaan näille osaamiskokonaisuuksille yksittäisten koulutusten tunnustamiseen liittyvä laadunvarmistusjärjestelmä.*

153. *Korkeakoulututkinnon suorittaneiden täydennyskoulutusmahdollisuuksia parannetaan luomalla tutkintoa täydentäviä korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksia. Erikoistumiskoulutukset ovat laajoja, vähintään 30 opintopisteen laajuisia osaamiskokonaisuuksia. Erikoistumiskoulutus suoritetaan yliopistoissa ylemmänkorkeakoulututkinnon jälkeen, poikkeuksena alemman korkeakoulututkinnon pohjalta suoritettava farmaseutin erikoistumiskoulutus. Ammattikorkeakoulussa erikoistumiskoulutus suoritetaan ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen. Korkeakoulut kehittävät erikoistumiskoulutuksia korkeakoulujen opetukseen ja tutkimukseen perustuvan erityisosaamisen ja työelämätarpeen pohjalta. Koulutuksille luodaan korkeakoulujen yksittäisten koulutusten tunnistamisen mahdollistava laadunvarmistusjärjestelmä. Erikoistumiskoulutusten kokonaisuus korvaa nykyiset ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumisopinnot sekä yliopistojen erikoistumiskoulutukset ja erikoistumisopinnot ja niitä voidaan järjestää tutkintoja täydentävinä koulutuksina taikka osana tutkintoa. Tarvittavat säädösmuutokset valmistellaan samassa aikataulussa ammattikorkeakoulu-uudistuksen kanssa.*

154. *Korkeakoulut suunnittelevat koulutustarjontaansa kokonaisuutena siten, että tutkintoon johtava koulutus ja muu koulutus muodostavat työelämän tarpeisiin vastaavan yhtenäisen kokonaisuuden. Korkeakoulut huolehtivat siitä, että tutkinnon osien ja kurssien suoritusmahdollisuuksia on riittävästi tarjolla joko integroituna tutkintokoulutukseen tai järjestettynä erillisissä ryhmissä. Koulutus voidaan toteuttaa omaehtoisesti suoritettavana avoimena korkeakouluopetuksena, erillisinä opintoina tai maksullisena täydennyskoulutuksena esimerkiksi työnantajan tilauksesta.*

155. *Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöön ja koulutuksen rahoitusta selkeytetään osana EVO-koulutusrahoituksen uudistamista, jotta STM:n mahdollisuudet ohjata erikoistumiskoulutusta ja sen mitoitusta vahvistuvat.*

156. *Ministeriöt vastaavat hallinnonalansa kelpoisuusehtojen ajantasaisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta suhteessa tutkintojen tuottamaan osaamiseen. Kelpoisuusehdot tukevat palvelujen laadun turvaamista ja tutkinnon suorittaneiden sijoittumista osaamistaan vastaaviin tehtäviin.*

Vapaan sivistystyön oppilaitosverkon kehittymistä tuetaan

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuosille 2009–2012 ajoittuvan alkuvaiheessa kansanopistoihin keskittyvän vapaan sivistystyön vuorovaikutteisen rakenteellisen kehittämisen ohjelman. Ohjelman mukaisia hankkeita on tuettu valtionavustuksin. Lisäksi ministeriö on käynnistänyt erityisesti pienten kansanopistojen tueksi erillisen analyysi- ja tukihankkeen.

Vapaan sivistysyön oppilaitosverkon rakenteellista kehittämistä on tarpeen jatkaa. Tavoitteena on nykyistä tiiviimpi, palvelutarjonnaltaan monipuolinen ja alueellisesti kattava sekä laadukas kansalaisten sivistystarpeisiin vastaava oppilaitosverkko.

157. *Vapaan sivistystyön mahdollisuuksia vastata muutoin koulutuksen ulkopuolelle jäävien tarpeisiin edistetään. Yhteiskunnallisen koulutuksen osuutta lisätään. Vapaan sivistystyön kasvava merkitys tunnistetaan aikuisten ja seniorikansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä.*

158. *Jatketaan meneillään olevaa vapaan sivistystyön oppilaitosverkon vuorovaikutteista rakenteellisen kehittämisen ohjelmaa ja hankkeiden tukemista edistäen vapaan sivistystyön alueellista saavutettavuutta ja huomioiden ruotsinkielisen koulutuksen tarve. Vapaan sivistystyön*

oppilaitosten ylläpitämisluvat muutetaan uudistettujen säännösten mukaisiksi vuoteen 2013 mennessä.

Koulutuksen arviointi ja ennakointi

Perustetaan Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Koulutuksen ja korkeakoulujen arvioinnit tuottavat tärkeää tietoa koulutuspoliittisen päätöksenteon ja koulutuksen kehittämisen pohjaksi. Arviointitieto tukee paikallista, alueellista ja valtakunnallista kehittämistyötä, jolla parannetaan koulutuksen laatua, opiskelijoiden oppimista sekä opetustoimen henkilöstön työtä. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii kansallisen arviointisuunnitelman, jossa määritellään arvioinnin suuntaviivat ja painopisteet.

Koulutuksen arviointi on nykyisin hajautettua. Arviointeja tehdään Koulutuksen arviointineuvostossa ja Korkeakoulujen arviointineuvostossa sekä Opetushallituksessa. Myös yliopistoilla on tähän liittyvää toimintaa. Korkeakoulujen arviointineuvoston sihteeristö toimii opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä Helsingissä ja Koulutuksen arviointineuvoston sihteeristö Jyväskylän yliopistossa erillisenä laitoksena.

Koulutuksen arviointia koskevien keskeisten tehtävien ja osaamisen kokoamiseksi selkeämmäksi, tehokkaammaksi ja vaikuttavammaksi kokonaisuudeksi perustetaan Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Toimintojen yhteen kokoamisella vahvistetaan arviointitoiminnan riippumatonta ja itsenäistä asemaa ja saavutetaan toiminnallisia ja taloudellisia synergiaetuja. Samalla vahvistetaan suomalaisen koulutuksen arvioinnin kansallista ja kansainvälistä roolia.

159. *Kansalliseen koulutuksen arviointikeskukseen kootaan Koulutuksen arviointineuvoston, Korkeakoulujen arviointineuvoston ja Opetushallituksen arviointia koskevat toiminnot. Kummankin arviointineuvoston sekä Opetushallituksen erilaiset tehtävät otetaan yhdistämisessä huomioon, jotta toimintojen erityisluonne voidaan turvata. Yhdistämisessä varmistetaan uuden organisaation hallinnollinen ja toiminnan riippumattomuus sekä kiinteä yhteys koulutuskentän keskeisiin toimijoihin sekä selkeytetään tutkimuksellista työnjakoa kansallisen ja kansainvälisen arvioinnin vaatimassa tiedonhankinnassa, koulutustutkimuksessa ja kehittämistyössä.. Arviointikeskus aloittaa toimintansa vuoden 2014 alusta.*

160. *Kansallinen oppimaan oppimisen valmiuksien arviointi perusopetuksen 9. luokalla toteutetaan vuonna 2012.*

161. *Varhaiskasvatus otetaan säännöllisen arvioinnin piiriin.*

162. *Koulutuksen ulkopuolisen arvioinnin painopisteitä vuosina 2012–2015 ovat koulutuksen*

- tasa-arvon toteutuminen
- tuottavuus ja taloudellisuus
- hyvinvointi-, työllisyys- ja kilpailukykyvaikutukset

Määrällistä ja laadullista ennakointia yhteensovitetaan

Koulutuksen ennakointia on viime vuosina kehitetty voimakkaasti ja sen tuottamia tuloksia hyödynnetään mm. koulutustarjonnan suuntaamisessa ja koulutuksen sisältöjen kehittämisessä. Määrällinen ennakointi on jo pitkään kuulunut osaksi opetushallinnon perustyötä. Laadullista, koulutuksen sisältöjen, ennakointia on kehitetty lähinnä Euroopan sosiaalirahaston tuella hankepohjaisesti.

Vaikka ennakoinnin eri muotoja on kehitetty rinnakkain, ne eivät vielä riittävästi tue toisiaan. Haasteena onkin määrällisen ja laadullisen ennakoinnin nykyistä parempi yhteensovittaminen.

163. Koulutuksen ennakointia kehitetään määrällistä ja laadullista ennakointia yhteen sovittaen. Tavoitteena on, että koulutuksen ennakoinnissa sen eri näkökulmat täydentävät toisiaan.

164. Määrällisellä ennakoinnilla tarkastellaan työvoiman tarpeen muutoksia ja niiden yhteyttä koulutukseen. Valtakunnallisella määrällisellä ennakoinnilla tarkastellaan tutkintoon johtavaa koulutusta pitkän aikavälin työvoimatarpeeseen vastaamisessa.

165. Laadullisella ennakoinnilla tarkastellaan työelämän sisältöjen muutosten vaikutuksia opetussuunnitelmiin ja tutkintorakenteeseen. . Vastuu laadullisesta ennakoinnista on koulutustoimikunnilla ja koulutuksen järjestäjillä. Koulutuksen järjestäjät tekevät ennakointityötä koulutusohjelmatasolla ja reagoivat nopeasti osaamistarpeiden muutoksiin. Koulutustoimikunnat tekevät pitkän aikavälin laadullista ennakointia koulutusalojen tasolla, eri alojen ennakointia yhteen sovittaen. Opetushallitus tukee koulutustoimikuntia laadullisessa ennakoinnissa.

Opettajat ja muu henkilöstö

Kilpailu työvoimasta kiristyy julkisen sektorin tehtävissä. Eläkkeelle jäävän henkilöstön tilalle on kyettävä rekrytoimaan uusia osaajia. Toimialalla ollaan haastavassa kilpailutilanteessa, koska opetus- ja kasvatustyötä tekevät ovat haluttuja osaajia monilla muillakin sektoreilla. Lisäksi on syytä muistaa, että nuorten vastavalmistuneiden odotukset painottuvat eri tavoin kuin heidän vanhempansa. Nuoret odottavat vaihtelevia, monipuolisia ja mielenkiintoisia tehtäviä, mahdollisuuksia kehittää itseään ja omaan elämäntapaan sopivia työnteon muotoja. Hyvä henkilöstöpolitiikka korostuu suunnitelmakaudella, kun koulutusjärjestelmässä toteutetaan merkittäviä rakenteellisia uudistuksia.

Kansainvälisesti korkeatasoinen opettajankoulutus on ollut perusta Suomen korkealle sivistys- ja osaamistasolle. Maailman osaavimpien kansakuntien joukossa pysyminen edellyttää opettajankoulutuksen jatkuvaa kehittämistä ja pätevän ja ammattitaitoisen opettajakunnan saatavuuden turvaamista.

Opettajankoulutuksen määrällisiä ja laadullisia kehittämistarpeita on varhaiskasvatuksen henkilöstöä lukuun ottamatta selvitetty valtakunnallisilla opettajantiedonkeruilla ja ennakointihankkeilla. Laadukkaan varhaiskasvatuksen turvaamiseksi myös varhaiskasvatuksen henkilöstöstä ja sen kehittämistarpeista tarvitaan ajantasaista tietoa.

Opettajankoulutuksen lisäystarvetta on luokanopettajakoulutuksessa, erityisopettajakoulutuksessa sekä lastentarhan- ja erityislastentarhanopettajien koulutuksessa. Aineenopettajakoulutuksen nykyisiä määrällisiä tavoitteita voidaan alentaa englanninkielen ja liikunnan opettajien koulutusta lukuun ottamatta. Ammatillista opettajankoulutusta tulee lisätä erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä tekniikan ja liikenteen alalla. Myös ruotsinkielisessä ammatillisessa opettajankoulutuksessa on lisäystarpeita. Koulutusta tulee puolestaan vähentää kulttuurialalla ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalta.

Opettajien saatavuuden varmistaminen edellyttää opettajankoulutuksen riittävän mitoituksen ja koulutuksen laadun ohella opetustyön säilymistä vetovoimaisena uravalintana. Opetustyön vetovoimaisuutta voidaan tukea hyvällä henkilöstöpolitiikalla sekä kehittämällä opettajien työskentelyolosuhteita ja panostamalla täydennyskoulutukseen. Opetustoimen henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämisestä vastaa ensisijaisesti työnantaja minkä lisäksi valtio rahoittaa koulutuspoliittisesti merkittävää täydennyskoulutusta.

Opettajien mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen ovat vaihdelleet eri opettajaryhmissä, alueellisesti ja oppilaitoksissa. Vuonna 2010 käynnistettiin Osaava-ohjelma. Vuoteen 2016 jatkuvan ohjelman tavoitteena on varmistaa opetustoimessa työskentelevän henkilöstön osaamisen suunnitelmallinen kehittäminen, aktivoida täydennyskoulutukseen aiemmin vähän osallistuneita ja parantaa täydennyskoulutuksen tasa-arvoista saavutettavuutta. Opettajien peruskoulutuksesta, työhöntulo-ohjauksesta

ja täydennyskoulutuksesta muodostuu sisällöllinen jatkumo, joka tukee opettajan ammatillista kasvua ja kehittymistä koko työuran ajan.

166. Hyvää henkilöstöpolitiikkaa edistetään koko koulutus- ja tiedepolitiikan toimialalla.

167. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut vahvistavat tutkimusta opettajankoulutuksessa hyödyntäen koko korkeakouluyhteisön tarjoamia mahdollisuuksia. Opettajankoulutuslaitoksia kehitetään.

168. Opettajankoulutuksen sisällöllisen kehittämisen painopisteitä ovat koulutuksellisen tasa-arvon turvaaminen, erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus ja ohjaus, oppimisympäristöjen kehittäminen, tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen, monikulttuurisuuskysymykset sekä kodin ja koulun yhteistyö ja yhteistyö työelämän kanssa.

169. Turvataan opettajien saatavuus lisäämällä luokanopettajien, erityisopettajien ja lastentarhanopettajien koulutusta sekä ammatillista opettajankoulutusta erityisesti sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla sekä tekniikan ja liikenteen alalla.

170. Toteutetaan varhaiskasvatuksen henkilöstötilannetta koskeva valtakunnallinen selvitys tulevien henkilöstö- ja osaamistarpeiden ennakoimiseksi.

171. Kannustetaan kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä toimiin opetustoimen henkilöstön pätevyyden varmistamiseksi esimerkiksi siten että koulutuksen järjestäjät luovat yhteisen järjestelmän, joka sisältää niiden palveluksessa olevan opetustoimen henkilöstön kelpoisuudet.

172. Valtion rahoittamaa opetustoimen henkilöstökoulutusta kohdennetaan koulutukseen, joka parantaa opetus- ja muun henkilöstön valmiuksia kohdata erilaisia oppijoita, ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja edistää monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa tarvittavia valmiuksia, työelämätietoutta sekä monipuolisten oppimisympäristöjen käyttöä ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä. Tavoitteena on, että kehittämistoimiin osallistuu koko lasten ja nuorten kasvatukseen oppilaitoksissa osallistuva henkilöstö. Kehitetään valtiorahoitteisen opetustoimen henkilöstökoulutuksen vaikuttavuutta ja joustavia täydennyskoulutuksen malleja opetushenkilöstön työuran eri vaiheisiin sekä oppilaitosjohdon koulutusta.

173. Ammatillisessa koulutuksessa turvataan lisäksi opetushenkilöstön mahdollisuudet päästä määräajoin työelämäjaksoille. Hyödynnetään opetushenkilöstön työelämäjaksoja systemaattisesti koulutuksen järjestäjien ennakointityössä sekä työpaikkaohjaajien koulutuksessa ja ohjauksessa.

Opintotuki

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opintojen aikaisen toimeentulon turvaaminen talou-dellisen tuen tarpeessa oleville päätoimisille opiskelijoille. Opintotukijärjestelmää kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta koulutusasteiden ja opiskelijoiden välisen tasa-arvon ja tehokkaan tutkinnon suorittamisen edistämiseksi.

Opintotuen mitoitusta on tarpeen tarkistaa säännöllisesti, jotta se olisi tasoltaan riittävä ja edistäisi opintoihin hakeutumista ja päätoimista opiskelua. Opintotukea ja muuta toimeentulon turvaamiseen tarkoitettuja tukimuotoja tulee tarvittaessa yhteen sovittaa omaehtoiseen koulutukseen hakeutumisen edistämiseksi ja opintotuen riittämättömyydestä aiheutuvien opintojen keskeyttämisten vähentämiseksi.

174. Opintotuki sidotaan indeksiin 1.9.2014. Lisäksi opintotukijärjestelmää uudistetaan tukemaan päätoimista opiskelua ja nopeampaa valmistumista. Osana uudistusta korjataan toisen asteen opiskelijoiden opintotukeen liittyvät epäkohdat ja tarkastellaan perheellisten opiskelijoiden asemaa. Opintotuen uudistamisen kustannukset eivät ylitä uudistuksen kansantaloudellisia positiivisia vaikutuksia.

Opintotuen taso

Opintotuen ostovoiman heikentyminen korjaantui, kun opintorahoja korotettiin 1.8.2008 lukien 15 %:lla. Lisäksi opiskelijan omia tulorajoja korotettiin 1.1.2008 lukien 30 %:lla. Opintotuen riittävyys on parantunut lisäksi kaikilla koulutusasteilla syyslukukautena 2011. Ulkomailla opiskelevien lainatakaus nousi 160 eurolla, korkoavustuksen tulorajat nousivat 54 prosentilla ja harjoittelupalkan tai oppilaitoksen maksaman apurahan perusteella tehtävä erillinen tarveharkinta poistui. Lukiolaisten lainatakausoikeus laajeni.

Opintotuen määriä ja tulorajoja ei ole sidottu elinkustannusten kehitykseen. Tämä aiheuttaa vähitellen tuen käyttöasteen laskua, opiskelijoiden toimeentulon ja ostovoiman heikkenemistä sekä tarveharkinnan kiristymistä.

175. *Hallitus antaa vuotta 2014 koskevan talousarvion yhteydessä esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta siten, että opintoraha sidotaan kansaneläkeindeksiin 1.9.2014 lukien.*

Opintorahan osuus on arviolta noin puolet itsenäisesti asuvan opiskelijan kuukausittaisesta budjetista. Merkittävä osa opintotuesta on valtion takaamaa pankkilainaa, jota hyödyntää jossain opintojen vaiheessa alle 40 % korkeakoulussa opiskelevista ja arviolta 20 % muissa oppilaitoksissa opiskelevista tuen saajista. Opintolainan käyttö on vähäistä verrattuna opintorahan ja asumislisän käyttöön. Opiskelijat valitsevat mieluummin työssäkäynnin kuin opintolainan nostamisen toimeentulonsa turvaamiseksi. Korkeakouluopiskelijoiden tilannetta kartoittaneen Opiskelijatutkimus 2010 mukaan 36 %:lla on säännöllinen ansiotyö lukuvuoden aikana ja lähes 80 % käy töissä loma-aikoina. Tavoitteena on, että opintoraha ja opintolaina riittäisivät perustoimeentuloon ja mahdollistaisivat päätoimisen opintoihin keskittymisen.

Opintotuen asumislisän vuokrakatto on alhainen verrattuna yleiseen vuokratasoon, eikä sitä ole korotettu vuoden 2005 jälkeen. Itsenäisesti asuvan opiskelijan suurin yksittäinen menoerä on asumiskustannukset. Hallitusohjelma mukaisesti yleistä asumistukea parannetaan, jonka seurauksena lasta huoltavien opiskelijoiden asumisen tuki paranee, mutta samalla asumislisän ja asumistuen tasoero kasvaa. Tavoitteena on, että asumislisän vuokraraja on samalla tasolla asumistuen yksin asuvan osa-asunnon normin kanssa. Perheen perustaminen ja lasten saaminen opiskeluaikana merkitsee usein taloudellisia rasitteita, joita pelkkä opintotuki ei kata. Opintotukijärjestelmä poikkeaa muista syyperusteisista etuuksista siten, että tuen määrään ei vaikuta lapsen huoltajuus. Tavoitteena on parantaa lasta huoltavien opiskelijoiden opintotukea.

176. *Selvitetään valtiontaloudelliset edellytykset opintorahan, asumislisän vuokrarajan ja opintolainan valtiontakauksen korottamiseen sekä opintorahan huoltajakorotuksen käyttöönottoon.*

Toisen asteen opinnot ja opintotuki

Tuki on erityisen niukka ja tarveharkintainen toisen asteen alle 20-vuotiailla opiskelijoilla. Koulutukseen kannustamisen näkökulmasta on ongelmallista, että tarveharkinnattoman lapsilisän maksamisen päätyttyä opiskelija voi jäädä kokonaan opintotuen ulkopuolelle. Opintotuen tarveharkinnassa on koulutusasteiden välillä eroa. Korkeakouluopiskelijoiden kohdalla vanhempien tuloja ei oteta huomioon, mutta toisen asteen opiskelussa vanhempien tulot vähentävät opintorahaa 20 vuoden ikään asti. Vanhempiensa luona asuvien ja alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden opintorahan perusmäärät ovat pieniä verrattuna muuhun nuorten toimeentuloturvaan. Yhdestä lapsesta maksettava lapsilisä on 100,40 euroa kuukaudessa. Tasoltaan opintorahaa paremman, ilman tarveharkintaa maksettavan lapsilisän maksaminen päättyy toisen asteen opintojen alkuvaiheessa. Työmarkkinatukea maksetaan alle 25-vuotiaille työharjoittelun ajalle 553 euroa kuukaudessa ja toimeentulotuen perusmäärä on yksin asuvalla 419,11 euroa kuukaudessa. Sekä työmarkkinatukea että toimeentulotukea korotetaan 1.1.2012 lukien, mikä kasvattaa opintotuen ja muun nuorille maksettavan perusturvan tasoeroa. Nuorten opintotukea on tarpeen parantaa ja selkeyttää koulutukseen kannustamiseksi.

177. Vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta opintorahaan luovutaan myönnettäessä opintorahaa 18-19-vuotiaille opiskelijoille. Tavoitteena on, että pienin opintoraha voitaisiin nostaa esimerkiksi yhdestä lapsesta maksettavan lapsilisän tasolle.

Opintotukilaissa ei ole määritelty tarkkaa tutkintokohtaista enimmäistukiaikaa toisen asteen opinnoille. Oppilaitos voi perustellusta syystä pidentää opiskelijan suoritusaikaa opintojen normatiivisen suoritusajan päätyttyä ja opintotukea myönnetään aina, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa päätoimisia opintoja. Tutkintokohtaista opintotukiaikaa koskevaa sääntelyä voitaisiin rajoittaa siten, että normatiivisen suoritusajan ylittävälle ajalle voitaisiin myöntää opintotukea jäljellä olevien päätoimisten opintojen suorittamisajalle, mutta kuitenkin enintään yhdelle vuodelle. Muutokselle varmistetaan riittävän pitkä siirtymäaika. Tarkoitus on, että tutkintokohtaisen enimmäistukiajan rajaaminen kannustaisi saattamaan opinnot päätökseen määräajassa. Tukiajan rajaus selkeyttäisi opintotukioikeuden määrittelyä sekä oppilaitoksen, opiskelijan että opintotuen toimeenpanon kannalta.

178. Hallitusohjelman mukaisesti toisen asteen opintojen enimmäistukiaikaa rajataan 1.8.2014 lukien, mihin liittyen annetaan hallituksen esitys opintotukilain muuttamisesta vuoden 2012 aikana.

Toisen asteen tukiajan laskentasäännöt ovat monimutkaisia, jonka vuoksi tukikuukausien lukumäärän laskentasääntöä tulisi yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa. Samassa yhteydessä selvitetään, onko mahdollista luopua ammatillista peruskoulutusta koskevasta puolen kuukauden tuesta. Puolelta kuukaudelta maksettava opintotuki on ongelmallinen, koska kyseinen kuukausi katsotaan opintotuen tulovalvonnassa tukikuukaudeksi ja puolen kuukauden opintotuki saattaa estää muiden etuuksien kuten yleisen asumistuen saamisen koko kuukaudelta.

179. Toisen asteen tukiajan määrittelyjä selkeytetään.

Maahanmuuttajien edellytyksiä lukio-opintoihin parannetaan mahdollistamalla maahanmuuttajille valmistava vuoden laajuinen koulutus syyslukukaudesta 2014 lukien.

180. Maahanmuuttajille tarkoitettu lukiokoulutukseen valmistava koulutus otetaan opintotuen piiriin syyslukukauden 2014 alusta lukien.

Kansaneläkelaitos voi oppilaitoksen hakemuksesta rinnastaa oppilaitoksen julkisen valvonnan alaiseen oppilaitokseen, jos oppilaitoksen antama koulutus tasoltaan julkisen valvonnan alaisten oppilaitosten antamaa koulutusta. Lisäksi edellytetään, että oppilaitoksella on taloudelliset edellytykset toiminnalleen ja se on toiminut vähintään vuoden ajan. Rinnastamismenettelyyn liittyvä sääntely on osoittautunut puutteelliseksi ja ongelmalliseksi.

181. Selvitetään yksityisten oppilaitosten opintotukioikeuden myöntämiseen liittyvän sääntelyn kehittämistarpeet.

Korkea-asteen opinnot ja opintotuki

Korkeakouluopiskelijoiden opintotuen tulee erityisesti kannustaa päätoimiseen opiskeluun ja edistää opiskeluaikojen lyhenemistä. Opintotuen myöntämiskäytäntöä muutettiin osana opintotuen rakenteellista uudistusta syyslukukauden 2011 alusta lukien korkeakoulujen kaksiportaisen tutkintorakenteen mukaiseksi ja opintojen edistymisen seurannan periaatteita yhdenmukaistettiin ja tehostettiin. Lisäksi korkeakouluopiskelijoille ryhdyttiin myöntämään lainatakauksia nykyistä automaattisemmin opintorahan yhteydessä ja laskemaan asumislisäkuukausi tukiaikaan. Myös jatko-opintojen tukiaikaa rajattiin. Muutosten vaikutusta tuen käyttöön ja opintoihin seurataan.

Opintolainavähennykseen ovat oikeutettuja 1.8.2005 tai sen jälkeen korkeakouluopinnot aloittaneet ja määräajassa tutkintonsa suorittaneet verovelvolliset. Etuuden määrä on 30 prosenttia opintolainan 2 500 euroa ylittävästä määrästä. Opintolainavähennyksen käytöstä saadaan tietoa sitä mukaan kun etuuden piiriin tulevat valmistuvat. Merkittävä osa ensimmäisistä vähennykseen oikeutetuista suorittaa tutkinnon vuoden 2011 aikana ja sen jälkeen. Vuosien 2007–2010 verotuksessa opintolainavähennyksen on saanut noin 2 600 korkeakoulututkinnon määräajassa suorittanutta.

182. Asetetaan työryhmä arvioimaan opintolainavähennysjärjestelmä vuoden 2012 aikana.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen määrä on 1,77 euroa ateriaa kohden ja muualla kuin korkeakoulujen tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle maksettava ylimääräinen avustus 1 euroa ateriaa kohden 1.1.2011 lukien. Ylimääräisen ateriatuen enimmäismäärään vaikuttavia kustannuksia seurataan. Korkeakoulun tulisi järjestää opiskelijaruokailu jatkossakin siten, että ruokailun tilakustannukset eivät tule opiskelijoiden maksettavaksi. Myöskään ateriatukijärjestelmä ei ole tarkoitettu tilakustannusten korvaamiseen.

183. Valtioneuvoston asetuksessa korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista (564/2003) säädettyjä avustuksen saantiehtoja täsmennetään korkeakoulujen kiinteistöhallinnossa on tapahtuneiden muutosten vuoksi. Ateriatuen ja ylimääräisen ateriatuen määrää tarkistetaan, jos opiskelija-aterioiden enimmäishintaa tulee tarkistaa alan kustannuskehityksen perusteella.

Lukuvuoden 2009–2010 alusta lukien ammattikorkeakoulut ovat voineet järjestää maahanmuuttajille maksutonta koulutusta, jonka tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammattikorkeakouluopintoja varten. Valmentavien opintojen jälkeen opiskelijan on yleensä haettava tavallisessa opiskelijavalinnassa suorittamaan tutkintoa. Koulutuksen kesto vaihtelee muutamasta kuukaudesta enintään yhdeksään kuukauteen.

Tutkinto-opintoja edeltävään valmentavaan koulutukseen osallistuva opiskelija ei voi kuitenkaan saada opintotukea. Tukioikeutta olisi perusteltua laajentaa, sillä jo nykyisin voidaan myöntää opintotukea maahanmuuttajille tarkoitettuun ammatilliseen peruskoulutuksen valmistavaan koulutukseen. Muutos parantaisi maahanmuuttajien taloudellisia edellytyksiä hakeutua ammattikorkeakouluopintoihin. Opintotuki olisi tarpeellinen niille maahanmuuttajille, jotka hakeutuvat valmentavaan koulutukseen työmarkkinoiden ulkopuolelta ja eivät tämän vuoksi ole työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä ja saa kotoutumistukea tai työttömyysturvaa.

184. Maahanmuuttajille suunnattu ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus otetaan opintotuen piiriin.

Ulkomaisiin opintoihin myönnettävä opintotuki

Opintotuki myönnetään opintoihin ulkomailla, jos opinnot vastaavat Suomessa tuettavia opintoja tai sisältyvät Suomessa suoritettavaan tutkintoon. Koska korkeakouluopintojen on vastattava opintoja Suomessa, tulee tuettavien ulkomaisten opintojen/tutkintojen olla järjestetty julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa tai olla muutoin opiskelumaassa akkreditoituja. Useissa maissa on erillinen akkreditointiviranomainen, joka käsittelee opintojen vastaavuuteen liittyvät kysymykset. Suomessa opintojen vastaavuuden ja tuettavuuden ratkaisee Kansaneläkelaitos. Ulkomainen oppilaitos voi järjestää opinnot myös Suomessa tai jossain muussa maassa kuin oppilaitoksen päätoimipaikka sijaitsee. Opintotukilaki ei tunnista tällaista sivutoimipiste-tilannetta ja opiskelijoiden opintotukioikeutta koskeva sääntely on tältä osin puutteellista.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa suoritettavat opinnot ovat päätoimisia, kun oppilaitos on ne määritellyt päätoimisiksi. Jos oppilaitos ei ole määritellyt opintojen päätoimisuutta, voidaan opintojen päätoimisuus määritellä Suomessa harjoitettavien opintojen päätoimisuuden mukaisesti. Ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettavan tutkinnon opintotukeen oikeuttava aika määräytyy kotimaisista opinnoista poiketen siten, että tutkinnon laajuuden lisäksi otetaan huomioon lukuvuoden pituus.

Ulkomailla harjoitettaviin opintoihin myönnetään opintotukea Suomen kansalaiselle, jolla on ollut kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa vähintään kahden vuoden ajan opintojen alkamista edeltävän viiden vuoden aikana ja jonka oleskelua ulkomailla voidaan pitää tilapäisenä. Kaavamainen kahden vuoden raja johtaa siihen, että pitkään muualla kuin Suomessa asuneet henkilöt saattavat jäädä asumisehdon vuoksi opintotuen ulkopuolelle hakeutuessaan opiskelemaan ulkomaille. EU:n komissio on nostanut vastaavan tyyppiseen asumisedellytykseen liittyvän kanteen Alankomaita vastaa Euroopan unionin tuomioistuimessa, koska asumisedellytys saattaa olla vastoin yhdenvertaisen kohtelun vaatimusta EU-lainsäädännön näkökulmasta.

185. *Ulkomailla suoritettaviin opintoihin myönnettävää opintotukea ja ulkomaisen korkeakoulun opiskelijoiden opintotukioikeutta koskevaa sääntelyä selkeytetään ja täsmennetään. Samassa yhteydessä arvioidaan mahdolliset Suomen opintotuen asumisedellytysehtoon liittyvät muutostarpeet.*

Opintotuen muutoksenhaku

Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena Kansaneläkelaitoksen ja opintotukilautakuntien antamissa opintotukilain (65/1994) sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisissa päätöksissä. Muutoksenhakulautakunnan antamista päätöksistä on poistopäätöksiä lukuun ottamatta valitusoikeus vakuutusoikeuteen. Lautakunnasta säädetään opintotukilain 32 §:ssä. Opintotukilain 32 §:n 3 momentin mukaan tarkemmat säännökset lautakunnasta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

186. *Opintotuen muutoksenhakulautakunnasta tulisi säätää erillisellä lailla. Muutos korostaisi opintotuen muutoksenhakulautakunnan asemaa itsenäisenä ja riippumattomana muutoksenhakuelimenä. Hallituksen esitys laiksi opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetaan vuoden 2012 aikana. Uuden lain on tarkoitus tulla voimaan 1.5.2013.*

Koulumatkatuki

Lukiolaiset ja ammatillisen koulutuksen opiskelijat ovat saaneet nykymuotoista koulumatkatukea matkakustannuksiin vuodesta 1997 lähtien. Tuen saantiperusteena on pitkä koulumatka ja merkittävät matkakustannukset. Sitä voidaan maksaa matkalipun myyjälle, koulutuksen järjestäjälle tai opiskelijalle itselleen. Järjestelmä arvioitiin vuonna 2008. Koulumatkatuen myöntämisperusteita uudistettiin osana syyslukukautena 2011 voimaan tullutta opintotuen rakenteellista uudistusta. Koulumatkatukioikeus laajeni näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen ja eräisiin muihin ammatillisiin koulutuksiin sekä opintojen keston mukaan tarvittaessa pidemmäksi ajaksi kuin yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Lisäksi väljennettiin koulumatkatuen myöntämiseen liittyviä rajoituksia.

Koulumatkatukea ei myönnetä opiskelijalle, joka saa työssäoppimisen perusteella ansiotuloa vähintään 660 euroa kuukaudessa. Harjoitteluajan palkan ja oppilaitoksen maksaman apurahan tai vastaavan etuuden erillisestä tarveharkinnasta (= estävät opintorahan myöntämisen) luovuttiin 1.8.2011 lukien opintotukea myönnettäessä.

187. *Tarveharkintaperusteiden yhdenmukaistamiseksi selvitetään edellytyksiä luopua työssäoppimisen perusteella saatavan ansiotulon erillisestä tarveharkinnasta.*

Opiskelijan kulkiessa koulumatkansa muulla tavoin kuin joukkoliikennettä käyttäen koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Asetusta sovelletaan määriteltäessä koulumatkakustannuksia, kun opiskelijan käyttämä matkustustapa on koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus tai nk. oma matkustustapa.

188. *Opetus- ja kulttuuriministeriön asetusta eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (346/2011) tarkistetaan lukuvuosittain eli 1.8. lukien, ellei kustannuskehityksen muutos erityisestä syystä edellytä laskentaperusteiden tarkistamista tätä useammin.*

LIITE 1. Koulutustarjonnan tavoitteet vuodelle 2016

Koulutus- ja opintoala	aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Humanistinen ja kasvatusala	5774	5 830	4742
Ammatillinen peruskoulutus	947	840	716
Ammattikorkeakoulututkinto	325	360	292
Yliopistotutkinto	4502	4630	3734
Vapaa-aika ja nuorisotyö	742	700	582
Ammatillinen peruskoulutus	501	400	337
Ammattikorkeakoulututkinto	241	300	245
Yliopistotutkinto	0	0	
Kielitieteet	1616	1470	1123
Ammatillinen peruskoulutus	70	60	58
Ammattikorkeakoulututkinto	84	60	47
Yliopistotutkinto	1462	1 350	1018
Historia ja arkeologia	299	250	195
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	299	250	195
Filosofia	92	70	46
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	92	70	46
Kasvatustieteet ja psykologia	902	820	649
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	902	820	649
Opetus- ja kasvatustyö	1722	2180	1880
Ammatillinen peruskoulutus	376	380	321
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	1346	1 800	1559
Teologia	278	280	216
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	278	280	216
Muu humanistinen ja kasvatusalan koulutus	123	60	51
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	123	60	51

Koulutus- ja opintoala	aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Kulttuuriala	7 707	4 745	3666
Ammatillinen peruskoulutus	3 650	1 810	1375
Ammattikorkeakoulututkinto	2 473	1 510	1232
Yliopistotutkinto	1 584	1 425	1059
Käsi- ja taideteollisuus	3 068	1 850	1426
Ammatillinen peruskoulutus	1 916	1 000	754
Ammattikorkeakoulututkinto	733	500	412
Yliopistotutkinto	419	350	260
Viestintä ja informaatiotieteet	2 413	1120	870
Ammatillinen peruskoulutus	1 317	500	387
Ammattikorkeakoulututkinto	829	350	286
Yliopistotutkinto	267	270	197
Kirjallisuus	169	140	104
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	169	140	104
Teatteri ja tanssi	265	235	198
Ammatillinen peruskoulutus	71	60	50
Ammattikorkeakoulututkinto	119	100	79
Yliopistotutkinto	75	75	69
Musiikki	1 041	850	654
Ammatillinen peruskoulutus	346	250	184
Ammattikorkeakoulututkinto	414	320	268
Yliopistotutkinto	281	280	202
Kuvataide	216	170	135
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	170	110	89
Yliopistotutkinto	46	60	46
Kulttuurin- ja taiteiden tutkimus	327	250	181
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	327	250	181
Muu kulttuurialan koulutus	208	130	98
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	208	130	98
Yliopistotutkinto	0	0	

Koulutus- ja opintoala	aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	16 126	15960	12301
Ammatillinen peruskoulutus	5 575	5550	4277
Ammattikorkeakoulututkinto	5 545	5540	4258
Yliopistotutkinto	5006	4870	3766
Liiketalous ja kauppa	13 515	13550	10418
Ammatillinen peruskoulutus	5 575	5 550	4277
Ammattikorkeakoulututkinto	5 241	5 300	4059
Yliopistotutkinto	2 699	2 700	2082
Kansantalous	135	150	99
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	135	150	99
Hallinto	695	510	391
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	258	200	166
Yliopistotutkinto	437	310	225
Tilastotiede	88	70	42
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	88	70	42
Sosiaalitieteet	733	730	548
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	733	730	548
Politiikkatieteet	292	220	173
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	292	220	173
Oikeustiede[8]	560	650	569
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	560	650	569
Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon k.	108	80	61
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	46	40	33
Yliopistotutkinto	62	40	28

[8] Tieto yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusrekisteristä

Koulutus- ja opintoala	aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Luonnontieteiden ala	6 304	5310	3451
Ammatillinen peruskoulutus	1 734	1000	689
Ammattikorkeakoulututkinto	1 229	1350	884
Yliopistotutkinto	3 341	2960	1878
Matematiikka	581	470	297
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	581	470	297
Tietojenkäsittely	3 910	3350	2114
Ammatillinen peruskoulutus	1 734	1 000	689
Ammattikorkeakoulututkinto	1 229	1 350	884
Yliopistotutkinto	947	1 000	541
Geo-, avaruus- ja tähtitieteet	94	80	60
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	94	80	60
Fysiikka	483	400	234
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	483	400	234
Kemia	492	420	281
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	492	420	281
Biologia	609	490	379
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	609	490	379
Maantiede	135	100	86
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	
Yliopistotutkinto	135	100	86

Koulutus- ja opintoala	aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Tekniikan ja liikenteen ala	32 997	32190	24429
Ammatillinen peruskoulutus	20 868	21000	16445
Ammattikorkeakoulututkinto	8 337	7520	5303
Yliopistotutkinto	3 792	3670	2681
Arkkitehtuuri ja rakentaminen	6 364	6400	5132
Ammatillinen peruskoulutus	4 128	4 100	3487
Ammattikorkeakoulututkinto	1 779	1 700	1237
Yliopistotutkinto	457	600	408
Kone-, metalli- ja energiatekniikka	5 346	6080	4535
Ammatillinen peruskoulutus	3 391	4 200	3171
Ammattikorkeakoulututkinto	1 343	1 300	939
Yliopistotutkinto	612	580	425
Sähkö- ja automaatiotekniikka	4 594	4320	3265
Ammatillinen peruskoulutus	2 770	2 300	1838
Ammattikorkeakoulututkinto	1 051	1 300	886
Yliopistotutkinto	773	720	541
Tieto- ja tietoliikennetekniikka	3 798	3060	2154
Ammatillinen peruskoulutus	1 405	1 000	800
Ammattikorkeakoulututkinto	1 632	1 350	876
Yliopistotutkinto	761	710	478
Graafinen ja viestintätekniikka	590	500	375
Ammatillinen peruskoulutus	289	300	231
Ammattikorkeakoulututkinto	301	200	144
Yliopistotutkinto	0	0	
Elintarvikeala ja biotekniikka	1 244	950	747
Ammatillinen peruskoulutus	803	600	484
Ammattikorkeakoulututkinto	271	200	149
Yliopistotutkinto	170	150	114
Prosessi-, kemian ja materiaalitekniikka	3 472	3300	2486
Ammatillinen peruskoulutus	2 482	2 400	1799
Ammattikorkeakoulututkinto	519	450	337
Yliopistotutkinto	471	450	350
Tekstiili- ja vaatetustekniikka	662	560	428
Ammatillinen peruskoulutus	631	500	383
Ammattikorkeakoulututkinto	20	50	37
Yliopistotutkinto	11	10	8
Ajoneuvo- ja kuljetustekniikka	4 846	5620	4236
Ammatillinen peruskoulutus	4 259	5 100	3883
Ammattikorkeakoulututkinto	587	520	353
Yliopistotutkinto	0	0	
Tuotantotalous	687	550	428
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	294	200	150

Yliopistotutkinto	393	350	278
Muu tekniikan ja liikenteen alan koulutus	1 394	850	643
Ammatillinen peruskoulutus	710	500	369
Ammattikorkeakoulututkinto	540	250	195
Yliopistotutkinto	144	100	79

Koulutus- ja opintoala	Aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Luonnonvara- ja ympäristöala	4 042	3770	2 701
Ammatillinen peruskoulutus	2 799	2670	1 969
Ammattikorkeakoulututkinto	831	770	555
Yliopistotutkinto	412	330	177
Maatilatalous	1 823	1850	1 271
Ammatillinen peruskoulutus	1 381	1 350	993
Ammattikorkeakoulututkinto	330	400	278
Yliopistotutkinto	112	100	
Puutarhatalous	670	600	428
Ammatillinen peruskoulutus	557	500	360
Ammattikorkeakoulututkinto	113	100	68
Yliopistotutkinto	0	0	0
Kalatalous	92	90	53
Ammatillinen peruskoulutus	54	70	40
Ammattikorkeakoulututkinto	38	20	13
Yliopistotutkinto	0	0	0
Metsätalous	932	950	746
Ammatillinen peruskoulutus	544	650	510
Ammattikorkeakoulututkinto	244	200	159
Yliopistotutkinto	144	100	77
Luonto- ja ympäristöala	525	280	203
Ammatillinen peruskoulutus	263	100	66
Ammattikorkeakoulututkinto	106	50	37
Yliopistotutkinto	156	130	100

Koulutus- ja opintoala	Aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	17 324	18590	15 337
Ammatillinen peruskoulutus	8 050	8930	7 477
Ammattikorkeakoulututkinto	7 552	7700	6 046
Yliopistotutkinto	1 722	1960	1 714
Sosiaaliala	1 768	1850	1 451
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	0
Ammattikorkeakoulututkinto	1 768	1 850	1 451
Yliopistotutkinto	0	0	0
Terveysala	4 329	4550	3 569
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	0
Ammattikorkeakoulututkinto	3 902	4 150	3 237
Yliopistotutkinto	427	400	332
Sosiaali- ja terveysala (yhteiset)	6 008	7450	6 220
Ammatillinen peruskoulutus	5 920	7 350	6 145
Ammattikorkeakoulututkinto	88	100	75
Yliopistotutkinto	0	0	0
Hammaslääketiede ja muu hammashuolto	338	370	305
Ammatillinen peruskoulutus	26	40	35
Ammattikorkeakoulututkinto	165	150	119
Yliopistotutkinto[9]	147[2]	180	151
Kuntoutus ja liikunta	1 555	1430	1 130
Ammatillinen peruskoulutus	361	380	318
Ammattikorkeakoulututkinto	1 038	850	666
Yliopistotutkinto	156	200	146
Tekniset terveyspalvelut	505	550	458
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	0
Ammattikorkeakoulututkinto	505	550	458
Yliopistotutkinto	0	0	0
Farmasia ja muu lääkehuolto	467	500	476
Ammatillinen peruskoulutus	143	160	158
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	0
Yliopistotutkinto	324	340	318
Lääketiede	619[2]	770	710
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	0
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	0
Yliopistotutkinto	619	770	710
Eläinlääketiede	49	70	57
Ammatillinen peruskoulutus	0	0	0
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	0
Yliopistotutkinto	49	70	57
Kauneudenhoitoala	1 686	1050	861

[9] Tieto yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusrekisteristä

Ammatillinen peruskoulutus	1 600	1 000	821
Ammattikorkeakoulututkinto	86	50	40
Yliopistotutkinto	0	0	0

	Aloittaneet 2009	Tavoite vuodelle 2016	Tutkintotuotos
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	8 361	7305	5 495
Ammatillinen peruskoulutus	6 545	6080	4 572
Ammattikorkeakoulututkinto	1 749	1115	851
Yliopistotutkinto	67	110	72
Matkailuala	1 994	1200	951
Ammatillinen peruskoulutus	1 034	650	525
Ammattikorkeakoulututkinto	904	500	397
Yliopistotutkinto	56	50	29
Majoitus- ja ravitsemusala	5 463	5000	3 804
Ammatillinen peruskoulutus	5 035	4 600	3 524
Ammattikorkeakoulututkinto	428	400	280
Yliopistotutkinto	0	0	0
Kotitalous ja kuluttajapalvelut	370	465	366
Ammatillinen peruskoulutus	320	330	256
Ammattikorkeakoulututkinto	39	75	67
Yliopistotutkinto	11	60	43
Puhdistuspalvelut	127	500	267
Ammatillinen peruskoulutus	127	500	267
Ammattikorkeakoulututkinto	0	0	0
Yliopistotutkinto	0	0	0
Muut matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutus	407	140	107
Ammatillinen peruskoulutus	29	0	
Ammattikorkeakoulututkinto	378	140	107
Yliopistotutkinto	0	0	0

LIITE 2. Koulutustarjonnan tavoitteet ruotsinkielisessä koulutuksessa vuodelle 2016

	Aloittaneet 2009	Tavoite 2016
Humanistinen ja kasvatusala	392	390
Kulttuuriala	399	300
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	944	890
Luonnontieteiden ala	261	220
Tekniikan ja liikenteen ala	1139	1120
Luonnonvara- ja ympäristöala	184	220
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	852	950
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	373	310
Yhteensä	4544	4400